

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podučen list.

List 2. V Celovcu 1. februarja 1868. Letnik XI.

Študentovska zdravica.

(Zložil Fr. Levce.)

Fantje vrli, danes pa —

Pijmo ga!

Živili prijatli zbrani!

Le do dna!

Vini dulcis poculum,

Fantje to je gaudium!

Knjige naj se v kot zgubé!

In sladké

Pesnice pri sladkem vincu

Naj doné!

Vini dulcis poculum

Danes naš je gaudium!

Kdor pa kisló se drží,

Naj beží!

Tak filister ni za družbo,

Za-nj ne mí.

Vini dulcis poculum

Fantje, to je gaudium!

Vodopivcem tud glavé

Zvodené,

Ino v prsih se pobabi

Jim sréé.

Vini dulcis poculum,

Fantje, to je gaudium,

Izmed nas pa učenják,

Korenjak

In poštena duša hoče

Biti vsák.

Vini dulcis poculum,

Fantje, to je gaudium!

Torej, fantje, že veljá!

Pijmo ga!

Živili vsi vinski bratje!

Le do dna!

Vini dulcis poculum,

Fantje, to je gaudium!

Doktor Karbonarius.

(Povest iz prejšnjega stoletja; spisal J. Jurčič.)

III.

Karbonarius je bil eden tistih mož v zgodovini vedno više hrepenečega človeštva, ki se povzdignejo vkljub neugodnej osodi, koja

je po rojstvu postavi v najnižje ljudstvo in mu v ozkih mejah odmeri in odkaže krog njegove delavnosti, — na perotih svojega duha in uma do višega stanja v človeški družbi; eden tistih mož, ki z neutrudljivo pridnostjo in srečnim naravnim talentom odresejo verige trdega pomanjkanja in ubožnosti, ter priplezajo v jasnejo višino bogastva, iz temote in neznanosti stopijo v sijajnost časti in veljave.

Rojen s pošteno-plebejskim imenom Gregor Voglar od kmečkih starišev v Naklem na Gorenškem leta 1651, ni pač v Ljubljani pri patrih jezuitih učeči se mladenič mislil, da bode kedaj kakor zdravniški doktor prišel na dvor ustanovitelja velikosti ruske države, cesarja Petra Vélicege. Za njegove zasluge ne samo v zdravništvu, temuč tudi v državnih rečéh mu je bil car podelil plemenitavstvo, in prestavil je svoje ime v latinsko: Karbonarius, s priddevkom: de Wieseneck.

Ena največih idej, za katero je hotel cara pridobiti, bilo je zedinjenje pravoslavne s katoliško cerkvijo. Ni naša naloga, na tem polji Voglarjevo delavnost preiskovati, povemo le, da je na starost, ko je zastoj iz severja na jug v Rim potoval, obupal nad svojim prizadevanjem in ostal v svojej domovini, kjer ga najdemo.

Zgodaj zjutraj sedi Karbonarij v svojej sobi na stolu. Strežaj njegov, ki je ravno zajutrek za-nj pripravljaj, se je čudil, kako je to, da je gospod danes nekako žalosten in zamišljen, tem bolj, ker to ni bilo navada. Ko tudi zajuterkoval ni toliko, ko po navadi, bil je služabnik preverjen, da mora stari gospod kaj bolan biti.

„Če je toliko družih ozdravil, menda bo še sam sebe“, misli si, ko po opravljenem poslu sobo zapusti.

Doktor vstane s stola in hodi gori in doli.

Ljudjé, ki so ga poznali, imeli so tega moža za srečnega. In kako ne bi? Bil je zdrav, krepak starec, brez skrbi je lahko s svojim bogastvom živel, kakor se mu je najbolj zdelo, povsod je bil česčen in spoštovan. Toda sreča! Ima jo morda med devetsto devet in devedesetimi eden in še pri tem najraje stanuje nepoznana in še le, ko ga zapusti, spozná človek, kaj je imel.

Tudi sam je živel zadovoljen s svetom in sam s seboj. V svetnem hrumu in zvestem spolnovanji dolžnosti, ki si je je sam nakladal, pozabil je bil želj in teženj, ki so mu v mladih letih srce polnile in težile.

Deklica pa, katero je videl sinoči, zdela se mu je kakor prikazen iz nekdanjih časov, kakor opomin, da njegovi sreči glavnega manjka, da je v starosti sam.

Pred kacimi pet in tridesetimi leti — morda še nekaj prej — je v Ljubljani bogat meščan imel sina in mlado hčer. V njegovej hiši je bil za učitelja učenec poslednje šole jezuitovskega kolegija, ljubljén kakor domač. Meščanova hči, deklica z vsemi ljubeznjivimi lastnostmi, ktere morejo navdušiti mladeničevo srce, vnela se je za tihega, dobrodušnega Voglarja, v katerem je videla zedinjene vse moške kreposti, in on jo je ljubil s prvo sveto ljubeznijo, kar more ljubiti vročekrvna mladost. Ko je bil zapustil mesto domače dežele in šel

v daljne tuje laške šole dopolnit svojih vednosti in ustanovit si lepo bodočnost, nesel je s seboj zagotovljenje od deklice, da mu ostane zvesta. Vendar ko je čez leta prišel nazaj, ko je kot mož stopil pred očeta, ni dobil kmečkorojeni sin družega, kakor ošaben odgovor, zaničljivo odbitev. Bogat kupec je nekaj tednov potem peljal nevesto pred oltar.

On pak je zapustil kraj svojega prvega upanja, potoval je v mrzli sever, da bi si ohladil srce. In našel je hladila v Rusiji. Drugo in drugačno hrepenenje je izpodrinilo prvo, in počasi se mu je bila izgubila podoba iz spomina, ki ga je najprvo navduševala.

— Danes se mu je povrnila; česar ni kot mož poznal, obhajala je starca: otožnost.

Deklica, ki jo je sinoči videl, bila je živa podoba njegove prve ljubezni. Na prvi pogled je menil, da ona pred njim stoji. In vendar je bila le hči siromaške bolne žene.

Domisli se zdajci, da je obljubil danes zgodaj to bolnico obiskati. Bolna je bila na smrt, kakor je sinoči videl. Njegova dobrosrčnost, ki mu je velevala povsod pomagati, kjer je mogel, priganjala ga je tudi v tem hipu tje. Zatorej pokliče strežaja, da bi mu pripravil in pomagal obleči se.

V tem trenutji zapoje zvonec. Nevoljen ukaže služabniku, naj pogleda, kdo je, in ga, če je mogoče, s kakim izgovorom odžene.

Že po glasu spozná možá, in ko koj potem v sobo stopi in pozdravlja doktorja kakor prijatelja, odloži palico in pokrivalo in se vsede k njemu.

IV.

Po dolgej črnej kuti, širocem klobuku in družem opravku je bilo lahko spoznati v tem možu jezuita. Po starosti z doktorjem enak, bil je ta pater, zdaj predstojnik ljubljanskih latinskih šol, nekdanj vrstnik Karbonarijev, in ko je le-ta iz tujega povrnil se v domačo deželo, ponovilo se je bilo tudi nekdanje prijateljstvo med njima.

„Povedat sem ti prišel, da nisem z mladim človekom, ki ti je v rodu in ki si mi ga posebno priporočal, zadnje dni nič posebno zadovoljen v šoli“, pravi jezuit.

„Kaj je, da ne?“ vpraša doktor.

„Razen tega, da se zadnji čas slabeje uči, kakor prej — talenta mu zares ne manjka — tožil mi ga je ravno kar nek star mož, ponočni čuvaj, da po noči okoli hodi in neki eno deklico zalezuje. Zarad tebe ga nerad kaznujem. Zatorej ga ti malo v roke vzemi in opominjaj. Škoda bi bilo, ko bi se spridil. Veliko zmožnosti ima in jaz bi vesel bil, če bi pristopil v naš stan. Ti si njegov stric, ne?“

„Moje sestre sin je, edini, kar jih je ostalo iz moje rodovine. Teško slišim, kar si mi povedal. Če učenje zanemarja, to ni dobro. Vendar preostro tako mladostne norosti ne smeš soditi. Mislim, da ne bo hudega.“

„Ni tako, ljubi prijatelj! Kaznovati, ne zagovarjati. Jaz sem skušen v tej reči, vem, kam človek pride, sosebno mlad, če se ne varuje ženstva.“

„Zvedel bom, kaj je in kako in storil po tvojej volji.“

„Ti si ne mara zato pri volji zagovarjati take mladostne norenosti — kakor ti greh imenuješ — ker si bil sam tak“ — pravi duhovnik smeje se. — „Ali se še domisliš, kaj ti je tačas po glavi rojilo?“

„Ravno danes sem premišljal. In povem ti, da so bili tisti dnevi najlepši v mojem življenji“, reče doktor.

„To ni vse nič! Le eno je potrebno“ — odgovori pater. — „Ali ni bolj prav za te, da se je bila reč tako razšla? Glej, zdaj si sam in skrbi nimaš druge, kakor pripravljati se na srečno smrt. Bodimo Bogú hvaležni.“

„Ne moreš tajiti“ — pravi doktor — „da nas vendar-le nekaj čudnega veže na to zemljo. Neko soglasje duše s telesom je potrebno, vsaj za nas nekatere ljudi, da smo srečni; in če upamo neumrljivost svoje duše, pač je naravno, da želimo tudi telesu neko neminljivost. Človek je smrten po telesu, človeški rod pa ostane. Vesel je človek, če na robu svojega groba, ko je namenjen posloviti se od svetá, za seboj sina pusti, in vidi, da bo v njem nekako naprej živel.“

„Tega si se še le na starost domislil? Saj si imel priliko ženiti se. Zdaj je prepozno“, pravi smeje se doktorjev prijatelj.

„Vem, da je prepozno in tudi ne mislim. Smeha bi bilo vredno v mojih letih take namene imeti. Govorim le tako, ker me domišljaj mladosti.“

„Pomniva, kaj pravi sv. Pavel o tej stvari in ne govoriva tega. Za naji oba ni. Sicer te pa vendar moram še enkrat opomniti, da moraš Bogú hvaležen biti za tako lepo starost. On ti je dal časti in bogastva. Vživaj darove, ki ti jih je obilo dal, in če se primerjaš s tisoč družimi, moraš reči, da si srečen.“

„Res je, kar praviš. Toda starost se z vživanjem ne strinja“, pravi doktor.

„Vživanje imaš tudi, če družim pomagaš. Imaš sveto cerkev in uboge. Prva ti je mati, ti so ti otroci. Ker veliko za-nje storiš, to ti mora veselje biti.“

„Zdravnik, ki je sam bolán, ne more pri zdravljenji svojih bolnikov tacega veselja imeti, kakor zdrav.“

„Misliš, da človek ljubezni do samega sebe ne more popolnoma zatreti? To je res, ali...“

„Sam ne vem, kako je, da danes tako govorim. — Večkrat sem te hotel že vprašati, ali veš, kje je zdaj tista ženska, katero sem prej v mislih imel in kako se jej godí. Ali je še tù v mestu?“

„Tvoja nekdanja ljubezen?“ — vpraša pater.

„Dà.“

„Meni se sicer prav ne spodobi, da se o tej reči menim, vendar ker nisi ravno več mlad in pa še posebno, ker tukaj svojo

znano dobrotljivost in pravo ljubezen lahko skažeš, je moja dolžnost. Ženska je vdova in prav v velikej ubožnosti živi. Njen mož je umrl že pred več leti potem, ko je svoje in njenega ranjcega očeta premoženje zapravil.“

„V nadlogi živi? In tega mi nisi prej povedal?“ pravi doktor in naglo vstane.

„Zares na misel mi ni prišlo. Ni mi bilo mar in mislil sem, da si ti take reči že pozabil. Da, tukej lahko kaj dobrega storiš, in če hočeš, opravim to jaz za-te prav iz srca rad. Če se ne motim, je ženska celó bolna in nima družega tolažila kakor pridno hčer.“

„Kje stanuje?“ vpraša Karbonarij hlastneje, kakor bi bilo njegovej starej krvi prisoditi, da bi se prepričal, ali je misel, ki mu je v tem hipu zbudila se, prava.

„Ne daleč od naše cerkve, v majhnej hiši ravno na oglu“, odgovori pater.

„Jaz moram tje“, pravi doktor.

„Menda se ne bo tako mudilo. Sicer te pa moram opomniti, da bi bilo bolje, da meni izročiš to reč. Ko bodo stari ljudje počasi pogodili, da je doktor Karbonarius nek Gregor Voglar in druge reči, utegne se kaka govorica raznesti, ki bi bila neprijetna. Ali vsaj skrbi, da te ne bo spoznala. Če sam ne poveš in ne razodeneš se, ni mogoče, to je gotovo — —“

„Ne zameri, drugi pot bova govorila“, pravi Karbonarius, in pater ostane sam v sobi.

V.

Djalo bi se lahko, da svet v svojej vesoljnosti ni dober niti slab, ni gorak niti mrzel, temuč posameznim stvarém nasproti malomarno mlačen. Toda Bog mlačnega ne ljubi, in ker se ne smemo predrzniti reči, da svetá, ki ga je v svojej ljubezni ustvaril, ne ljubi, morda ne bi bilo prav, ko bi se tako djalo. Vidimo, da se večno suče časovo kolo, potere, kar se je rodilo, in se ne zmeni ni za veselje na desnej ni za žalost na levej, ki se razvijata ob enem in istem času, sosedni pa neznani druga drugej.

Med tem ko sta se doktor in pater v gorkei sobi pomenkovala o veselih in neveselih spominih in navadnih rečeh, bil je v borney stanici na starem trgu ves drugačen prizor. Deklici, ktero iz začetka povesti poznamo, trgala je srce ena največih bolečin, ki človeka zadene — mati jej je umrla.

Nekaj soséd iz obližja je stalo v izbi, ki so bile prišle ali iz dobrosrčnega usmiljenja do nesrečne hčere, ali pa iz navadne radevednosti k mrtvaškej postelji. Ene so skušale ubogo deklico od mrtve matere odtrgati in utolažiti jo, druge so roke pod pazduho sklenile in hvalile čednosti, potrpljivost ranjce in sklepale, da je gotovo gorka v nebesa šla, tretje so zopet odmolivši milovale siroto.

„Nikar se tako ne jokaj, Bog jo je k sebi vzel“, pravi ena deklici, ki je strastno oklepala mrzlo mrtvo mater.

„Pusti jo, naj se zjoka, sirota, potlej jej bo bolje“, pristavi druga sosedka in sama solze briše.

„Revica, kako se mi smili! Ko bi svojih otrok ne imela, precej bi jo vzela k sebi“, reče tretja.

Zdajci stopi doktor Karbonarius v izbo. Ena izmed žensk, ki ga je poznala in vedela, da je bil sinoči tù, rekla je:

„Ni nič več za vas tukaj, gospod! Prepozno je. Sinoči bi bili pomagali, če kaj znate.“

Tudi deklica ga zapazi. Hoče k njemu, pa onemogla se zgrudi na stol.

Doktor se vstopi k postelji. Prime mrtvo za velo roko in zrè v suho obličje. Več trenutkov tako stoji. To je bil drug obraz, kakor ga je on nekđaj poznal: leta in skrbi so nagubančile nekđaj gladko in lepo lice, vendar nektere poteze so ga domišljale, kaka je bila ta podoba.

Zene so strme gledale starega gospoda, ki je srpo zrl v mrliča.

„K življenju jo bo obudil“, šepče ena.

„Glejte, solze mu v oči prihajajo, to mora dober gospod biti“, pravi tiho druga.

Zdajci se stari obrne in prosi ženske, naj gredó za nekaj časa iz sobe, ker ima z deklico govoriti. Čudé se zapusté sosede stanico.

Doktor prime deklico za roko in jo vpraša:

„Ali imaš kaj sorodnikov?“

„Ah, nobenega človeka na svetu“, odgovori dekle in se zopet začne jokati.

„Imaš kaj premoženja?“

Nekaj časa dekle ne odgovori, potem na leško z glavo od-maje in morda mislé, da jo to vpraša iz nekega vzroka, pravi:

„Prosim vas, gospod, da nekaj dni potrpite, ker...“

„Ne umeš me, ljubo dete, tiho! Poslušaj me, kar ti bom po-vedal. Jaz sem tvojega deda po materi poznal in se mu imam ve-liko zahvaliti. Skrbel bom za pogreb tvoje matere.“

Neverjetno ga deklica pogleda. Zdaj jej še le v glavo pride, da nima denarja za materin pokop. Ali je to angelj iz nebes v po-dobi zdravnikovej? Prime starčevo roko in poljubivši jo pravi: „mati bodo za vas prosili pred stolom božjim.“

„Zarad tvoje prihodnosti se bova še pomenila; za zdaj bom naročil, da se pripravi, kar je treba. Popoldne te bom obiskal.“

Rekši doktor odide. Zunaj pred hišo dobi svojega stričnika, našega ponočnjaka iz prvega odstavka, ter ga vpraša, kaj tù dela. Drugo pot bi bil opazil, da je bil mladi človek osupnjen in je nekaj nerodnega odgovoril. A zdaj je bil stari stric sam zmešan in je šel svojo pot v nasprotni samostan svojega prijatelja iskat.

(Dalje prih.)

Zakleta princeza.

(Pravljica; zložil D. H. Trnovski.)

Milan je mesto laško, po svetu vsem poznan,
Kjer puntajo se Lahi nevretni noč in dan.
Ne daleč tu od mesta prekrasen stal je grad,
Mah raste po razpadu in gospoduje gad.

Kar ljudstvo pripoveda o gradu tem več let,
Zapisati tu hočem, slovenski zve naj svet:
V tem gradu je živela mogočna kdaj gospá,
In nje edino dete hči zala je bilá.

Enkrat ko vse po volji se ni gospej izšlo,
Poprosi mater hčerka, poprosi jo lepó:
„Dovólite mi vendar, da grem sprehajat se,
„Šetati malo hočem in koj vrniti se.“

Razkačena zdaj mati nad hčerko zagrmí:
„Kaj zmer me nadleguješ, prekleta kača ti?
„Čez glavo imam oprakov, in ti predrzneš se,
„Pri važnem mojem delu drzno motiti me?“

Gospá ošabne komaj besede reče te,
O čudo glej neznano! spremeni v kačo se
Prelepa zala hčerka pred matere očmi;
Oh groza jo prešine, da straha omedlí!

Še vidiš razvalino podrtega gradu,
Med kamnjem pa zdihuje, da smili se Bogú!
Poprej prelepa deva, ostudna kača zdaj,
Rešenja pričakuje za čas in vekomaj.

Dni svoje se sprehajat slovenski gre vojak,
Ko pa do grada pride, skor zvrnil se je znak:
Iz podrtije grozne premiljen čul je glas,
Vendar se ves prestrašen štrlečih bliža lás.

Zagleda tu v votlini, v razpoki dvojih skal
Prečudno kačjo glavo, da skoro se je bal;
Spregovori zdaj kača le-té besede mu,
Ki noč in dan mu v srečju ne dajejo mirú:

„Pomagaj mi, pomagaj, usmiljeni vojak!
„Saj lehko mi pomaga usmiljen človek vsak:
„Prinesi vsako jutro mi mleka gorkega,
„In ko preteče leto, bom trud ti plačala.“

Vojak marljivo mleko zdaj nosi dan na dan,
Ne straši ga nevihta in človek ne zlobán;
Postavi skledo k luknji, kjer čaka kača ga,
Skudelo zopet vzame, ko prazna je do dna.

Tako že celo leto opravlja posel svoj,
Napoči komaj jutro, že je na nogah koj.
Že leto je poteklo, že zadnje jutro je,
A ni vojaka z mlekom, kje zadržuje se?

Pozabil po naključbi je kače bil vojak;
Ta čaka neprestano, da že se dela mrak.
Zastonj ga pričakuje do mraka celo noč,
Neskrbnega vojaka ni kači na pomoč.

Ko pride zopet jutro, brž vstane in hiti
Junak s skudelo h kači, in ta spregovori:
„Prepozno je prepozno, nesrečen človek ti!
„Zakaj prinesel včeraj ti nisi mleka mi?“

„Zakleto bil bi rešil princezo žalostno,
„Ki dala bi bogastvo in sebe za ženó;
„Pa smreka še ne raste za zibelko novó,
„Rešitelju ležišče moj' mu odločeno.“

Besede te premilo mu djala kača je,
Oči vojak pa solznih domú spet vrne se;
Velike pozabiti ne more zgube té,
Da biti v prsih néha mu ranjeno sreé.

Milan še mesto laško stoji današnji dan,
V njem puntajo se Lahi nezvesti noč in dan,
Med njimi o princezi pravljica še živi,
Vsled ktere pričakuje v razpadu rešnih dní.

Gostinja.

(Novela, spisal Fr. Celestin.)

(Dalje.)

Da se je tako nenadoma oglasila in ugenila, česa išče že tri cele ure, osupnilo je mladenča prvi trenotek, in čeravno ni verjel čenčarijam vaških babnic, zgrozilo se mu je vendar nekako, ko je zagledal čudno dekle. „Minica, lepo te prosim“, je djal, „povej mi, če veš, kam so prešli voli, da jih pastir ni mogel najti!“

Vidé ga vsega skrbnega, nasmeje se mu Minica ko škratelj in se obrne, kakor bi hotela iti. On pa jo prime jezen za suho roko in nevoljen reče: „Povej mi, copernica, če kaj veš; če ne — pa ne steguj jezika!“

„Menda ti bom pravila za to, ker me tako lepo imenuješ“, odgovori mirno dekle.

Vidé, da tako ne zve ničesa, jame jej prigovarjati Vilko: „Ne zameri, Minica! Lej, sam ná-se sem že jezen! Le povej mi, in obljubim ti, da ti bodo mati radi dali kruha, masla, žita ali kaj drugega, če jim le priženem voli domú!“

„Sedaj sem ti Minica, in obetaš mi zlate gore. Ko bi rekla kedaj, spolni obljubo svojo, dobila bi: copernica beži. — Pusti me!“ pravi jezna. „Jaz vas sovražim vse, vse vas zaničujem. Nehvaležni ste vsi. Če kdo zboli, zlizali bi mi roke, da le prosim mater zdravil. Za hvalo pa dobivam grde besede. — Pusti me!“

Solze zaigrajo strastnemu dekliču v očeh, in Vilko spoznavši, da ima v marsičem prav, prime jo rahlo za roko in prijazno reče: „Verjemi mi, jaz vem, da si lahko huda na nas, čeravno si tudi sama nekaj kriva. Zakaj se tako čudno vedeš, da te dekleta skoraj ne morejo vzeti med sé? — Da, bodi prijazna enkrat, in povej mi za voli. Še enkrat obljubim, da ti bom storil rad, česarkoli si boš želela!“

„Naj bo, ne verjamem ti nič! Jutri o tem času me počakaj na tem mestu, in povedala ti bom, česa si želim!“

Po teh besedah jo urno ubere deklica naprej dalje in dalje v gozd. Komaj jo je dohajal Vilko. Bila sta že kake pol ure od doma v „lesu“ pri „stenah.“ To je kraj, o katerem je vedela nektera stara ženica posebno strašne reči. Nehoté se je spomnil Vilko grozno lepih pripovedi o divjih tolovajih, ki so se nekđaj v votlih „stenah“ skrivali in tam vjete grofe in grofinje morili.

Najbrž mu je Minica te misli na čelu brala. Ozre se nazaj in z zaničljivim posmehom dé: „Ali ne uhaja nekomu srce v pete? Pravijo, da se ta mož kaj rad usti zvečer sredi družčine, da ni strahov in da ne vé za strah?“

Besede te so grabile Vilkota, pa premaga se in molči. — Sedaj sta pri stenah in Minica obstoji pri debelej smreki, rastočej ravno nad velikim prepadam. Kakor visoke zidane hiše se vzdigajo stene druga vrh druge. Globoke razpoke je ločijo, votline, segajoče v prostore jame, kjer so se bojé svoje dni skrivali dolgo časa tatovi.

Minica pomigne Vilkotu, da naj molči, spne se nad rob in potem velí tudi njemu, naj pogleda v prepad, in pravi: „Lej, una dva sta odgnala voli, in jih zapodila pod streho, ki jo dela srednja stena. Le urno se obračaj, mrači se že, in una dva po noči ne bosta tù doli pri ognji sedela in tebe čakala. — Jaz sem storila svoje, ti boš jutri svoje!“

Rekši se obrne in hitro zgine v mraku. Videl je res Vilko pod steno dva človeka, pa v mraku ju ni dobro mogel razločiti. Sedela sta pri ognjiču, ki je gorel pod steno. Eden se je mu zdel nenavadne velikosti, eden pa je bil bolj majhne rasti. Molčala sta oba, in le ponujala si čutaro precej veliko.

Vilko hoče oditi brž po ljudi, ko sliši imenovati svojega očeta doli pod steno. Govoril je véliki, pa tako tiho, da ga gori ni mogel razumeti. Čez nekaj časa vzame véliki čutaro tovaršu iz rok, pristavi jo sebi na usta in pije, potem pa reče Vilkotu dovolj razločljivo: „Jaz mu ne bom več služil, skopemu starcu, če mi vsaki dan ne da tri poliče žganja!“

Glas ta se je zdel Vilkotu nekako znan, in ko uni še pristavi: „Do jutra bova voli že spravila čez mejo“, ni dvomil več. Spoznal je Jurija „nekdanjega prihajača Jordanovega“. Pravili so, da sedaj Jordanu tobak nosi iz Hrvaškega. Videl ga pa že dolgo ni nobeden v vasi. Tovarš Jurijev pa se je videl Vilkotu, da je podoben krevljastemu Maticku, ki je polovico svojega življenja presedel že po ječah. Sodil je po palici, ki jo je v rokah imel in si igral ž njo, pa do dobrega ga ni mogel razločiti.

„Torej Jordanu služiš ti, Jurij!“ mislil je Vilko, „sosedu našemu in sovražniku očetovemu. — Pa ali ga ne sodim po krivem? Ali ne sluje za bogatega? Zakaj bi bil to storil nam, iz golega sovraštva pač ne? Ne, ne, to ne more biti tako! Vendar —“

Tù ga prebudí iz premissljevanja preklinjanje doli pod steno. Pogleda doli, in vidi Jurija segati po čutari, ktere mu uni noče dati. Brž se sprimeta, in če ravno je bil Jurij veliko večí od unega, vendar mu ni mogel koj čutare vzeti.

Vidé, da je sedaj najugodnejša priložnost, skoči Vilko po stezi urno doli, splazi se tiho k voloma, odveže ju in zažene izpod stene. Tako sta se strastno meteljala, da ga nista opazila. Bil je že daleč ž njima, ko eden zamuka. Še bolj ju zapodi. Brž potihne vpitje pod stenami in Vilko se kmalu prepriča, da dereta za njim. Že sta mu za petami, kar sliši prav blizo ukanje in čuje tudi, da njega kličejo. Čvrsto se oglasi, una dva pa zbežita roté se, da Vehovcu ne bo odšlo, kar mu je namenjeno. Ravno došla hlapca Vehovčeva in nekteri vaški so jo ubrisali za njima, eni pa so šli z voli domú.

Čez dobro uro so se vrnili tudi uni, ki so lovili tata. Ušla sta jim. Naznanil je Vehovec vse gosposki, ki je dala vse one kraje preiskati; pa Jurija in njegovoga tovariša niso steknili. Po povesti Vilkotovej je letel velik sum tudi na soseda Jordana: pa oče Vehovec je molčal, nekaj, ker mu gotovega dokazati ni mogel, nekaj pa, ker ni hotel, da bi kdo menil, da dolží soseda iz golega sovraštva.

Da je Minica pokazala in mu največ povedala, to je Vilko rad povedal; zamolčal je le storjeno jej objubo. Bilo ga je nekako sram, in bal se je, da se ne bi zvedelo, v kakej dotiki je z deklico. Šinila mu je tudi misel v glavo, da ne bi spolnil objube, pa prvičrat bi tu ne bil mož beseda, kar je odrastel, in tega ni hotel.

O določenem času pride na mésto. Minica ga je že čakala na kamenu sedé. „Lej, tù sem“, je djal, „povej torej, česa bi rada?“ „Včeraj in danes mi že obetaš, da mi boš storil, česar bom želela. Nisem sicer zaslužila tega, da si smem zbirati za to, da

sem zjutraj, ko sem nabirala cvetice, videla una dva, ko sta pri- gnala pod steno vola, in slišala ju govoriti, da bosta ostala do večera tam. Malo sem se menila za to, pozabila sem bila vse, da si me ti spomnil! Pa plačilo hočem imeti!“

„Nikar se ne obotavljaj“, reče Vilko želé, da bi brž odšel, „in povej, česa bi rada za svoje delo. Če žita hočeš ali drugega živeža, dali ti bome v denarjih, kar je prav!“

„Ne, ne“, povzame razžaljena Minica, „nič nočem tega od vas. Kaj ne, meni revi je plačano vse obilo, če mi vrže kdo perišče žita? Ne, tebi vkljub ne vzamem ničesa! Storil mi boš rajl nekaj drugega, upam, da prav rad: v nedeljo te bom počakala tam pri prelazu, in spremil me boš samo k desetaj maši do cerkve? Kaj ne, da ti to ne bo presitno?“

Ko vrel krop so ga poparile te besede. „S to razcapano in umazano copernico imam iti med ljudi!“ mislil si je, „kaj bi djali oče in mati; kaj bi mislila si Cilika, če se tudi za druge ne menim?“

„Vidim, da od samega veselja molčiš“, zasmehuje ga dekle, „skoraj bi mi bilo žal, da si nisem kaj drugega izbrala. Ali bi nemara rajl šel v nedeljo z menoj k Ciliki, in mi kupil pri njej kako ruto?“

„Molči, ti strupeni jezik!“ pravi razdražen Vilko, in rahleje pristavi: „bodi pametna, Minica, in izbij si te muhe iz glave. Oba bi si nakopala na vrat sitnosti, ljudje bi se nad nama spogledovali!“

„Sitnosti?“ odgovori zasmehljivo Minica. „Nemara bi bilo prešernemu Vilkotu res nekoliko sitno! — Sramoto: Kaj sem jaz strupena kača, ali tatinska ciganka, da bi komu delala sramoto?“

„Udam se“, pravi tiho Vilko; Minica pa se obrne zaničljivo od njega in odhajaje pravi: „Pri prelazu torej se bova videla v nedeljo!“

Sram je bilo mladeniča, da se je tu tako malo moško vedel, omahovaje pri tako malej reči, kakor jo je brž potem spoznal. „Grenek pelin bo na tešče v nedeljo“, djal je sam sebi domú gredé, „pa škodoval mi ne bo. Če me ima Cilika res kaj rada, ne poreče nič!“

IV.

V vasi se do nedelje ni primerilo nič posebnega. Mirno je napočil ta počitku posvečeni dan. Ni bilo čuti v vasi enega ropotanja, klicanja in velevanja, ki ob delavnikih kaže resnico besedi: „v potu svojega obraza boš si služil kruh.“ Eni so se pripravljali k maši, drugi pa bivši pri prvej, iskali so počitka ali v zelenej senci pod orehom, ali v družini, ki se je zmeraj zbirala v nedeljah pri Vehovcu; eni pa so ogledovali svoje vinograde in polja.

Devet je bil že davno odvalil. Prihajali so od vseh strani iz podružnih vasi praznično oblečeni. Zmeraj bliže je prihajal Vilkotu čas, da mu je spolniti obljubo neprijetno. Marsikedar mu je bilo med tednom težko pri srcu, če je pomislil na njo. Danes pa ga je minil ves strah; lotila se ga je neka čudna nestrpnost, da bi brž prišel oni trenotek, in gredé proti prelazu, čutil je v sebi željo, da bi kljuboval vsemu svetu.

Ljudje, ki so ga srečevali, vpraševali so se: Zakaj je pač Vilko Vehovčev danes tako čuden? Postajali so in gledali za njim in še bolj se čudili vidé, da jo je zavil proti starej gostinji. „Gotovo bi rad kaj zvedel o svojej Ciliki“, šepetale so si mlade deklice, ker staro gostinjo so vpraševali tudi o takih rečéh za svét. Kako pa se začudijo, ko Vilko pri prelazu blizo kočé obstane, in koj na to Minica pride iz uborne hišice naravnost proti njemu, in se oba napotita proti cerkvi.

Prijazno je pozdravljal Vilko, če je kakega znanca srečal. Smejali so se mu nekteri na glas, nektere pa so se muzale na tihem. Vilko pa se ni smejal. Govoril je z Minico, kolikor je mogel prijazno; pa ona mu je odgovarjala le malo, in ni si upala skoraj ozreti se kam. Ni bila skrbno napravljena nikoli, danes pa še posebno čudno. Obleka je oprava stare matere, v kateri je bila pri poroki, in ki jo je le dva ali trikrat imela potem še na sebi. Skriva jo je zmuzala iz najspodnjega predala materine skrinje. Krilo je bilo nekđaj lepo, sedaj pa je bilo že popolnoma izgubilo prvotno živo pisano bojo. Tudi je bila stara mati takrat širja in dalja, in tako se je vnukinji oblačilo vleкло po tleh, po plečéh se je pa kaj slabo prijemalo. Rudeče pisan robec, kakor so jih le stare ženice nosile, imela je za vratom, in videlo se je, da si ni veliko prizadevala devaje ga okoli vratú. Predpasnik je bil sila širok, da je skoraj čisto zakrival pisano krilo. Na glavo pa si je djala starikavo pečó, ktero je stara mati nekđaj nosila čez „avbo.“

Tako napravljena stopi nekako ponosno na strani Vilkotovej na prostor pred cerkvijo. Vsa porednost se zbudi sedaj v njej. Kakor nalašč ozira se sedaj na Vilkota, sedaj na deklice pred cerkvenim pragom stoječe. Ko pa sliši glasni smeh Cilikin in vidi, da se Vilko ne zmeni dosti za-nj, reče mu na pol glasno: „Le pojdi preč od mene, odvežem te obljuje“, in naravnost v cerkev odide, Vilko pa domú.

Pred Vehovcem je bilo zbranih fantov vselej največ, in tí so se glasno smejali Vilkotu, obstopili ga in popraševali, kedaj bosta na oklicu, kdo bo njej za družico, bo li povabil tudi kaj sorodnikov nevestinih, in kako jih bo iskal vse gostače? Vilko pa se ni zmenil za to pikanje, in fantje so djali, ko je bil odšel: „Mala Minica mu je naredila!“

Po nauku se je naletelo k Vehovcu mnogo ljudi. Najimnitnejši gost pa je bil materi Vehovčevki njena stara prijateljica Barbika, prejšnja grajska kuharica. V mestu ste se učili obé kuhati, in Barbika je Neži pomagala marsikđaj, ker prišla je bila prej k gosposkim loncem. Pozneje pa je bila Neža kuharica v gradu, ki stoji komaj streljaj zunaj vasi, in še pozneje se je omožila v fari k podružnici sv. Florijana. Bilo jej je sicer prav hudo, kakor je rada sama pravila, da ni mogla več vsaki dan videti svoje Vehovčevke, pa omožila se je vendar le rada. Če je ni kaj posebnega vezalo na dom, prihajala je vsako nedeljo k maši v farno cerkev, in potem k

svojej Nežici. Časi pa je smuknila tudi v tujo farno cerkev, kamor je kake pol ure bliže kakor v domačo.

Ravno zadnjo nedeljo je ni bilo le-sem. Koliko ste si imeli povedati prijateljci! Imela je mati Vehovčeva še nek posel v kuhinji, in Barbika jej je pomagala; v svojej gorečnosti se je tako spozabila, da je s snegobelo pečo na glavi segla v peč po nekaj in si počrnila kaj grdo rožičke, ktere je maloktera umela tako lepo po koncu postaviti pri peči kakor ona. Prestrašili ste se obe tega takó, da ste dekli pustivši delo brž šle v izbico materino. Tam ste si tožili svoje križe in spominjale se veselih mladih let tako dolgo, da je hjšni oče proti svojej navadi godernjati začel, kaj pač početete tako dolgo.

Ko na zadnje prilezete iz izbice, mislil bi bil človek, da še niste besedice pregovorili, toliko ste si imeli še povedati. Med tem se je bilo zmrabilo. „O Bog se usmili“, pravi mati Vehovčeva, vidé, da ni več solnca na nebu, „v temi te ne pustim domú! Oj nesreča, saj pravim! Ravno včeraj se je voziček nam nekaj potrl, da te ne more hlapec domú potegniti!“

„Meniš, da me je strah po gozdu?“ odgovori Barbika, pa tako, da se jej je bral strah na obrazu.

„Same te ne pustim izpred praga. Hlapec se je odtegnil nekam, ta nevgodnost hoče biti o nedeljah sam svoj gospod. Veš kaj, Vilko te bo spremil skozi gozd.“

„Ne pravim, da bi se bala, pa le pokličí ga, krajši mi bo čas“, pravi Barbika in pristavi na pol glasno: „Ali veš še, ko sve hodili mimo nunskega samostana v Ljubljani po meso, djala si mi časi, da bi rada šla noter. Če Vilkota le pogledaš, kaj ne da se ne kesaaš?“

„Beži, beži, avšica“, reče jej prijateljica, „stare čenčarije ti rojé še zmeraj po glavi!“

Takó se poslovite, in krčmar Vehovec, ki je šel ravno točit, reče skoro nevoljen ženi: „Danes ste zopet prešteli, kolikrati je ktera v Ljubljani zabelo precvrta?“

„Kaj pa da“, odgovori žena smeje se in smukne v kuhinjo. Rad spremlja Vilko teto; tako je imenoval prijateljico materino od mladih nog. Bil je nekda j njen ljubček. Če je bil le semenj kje blizo, prinesla mu je v nedeljo potem gotovo kako igračo rekoč: „Na, da boš gospod!“ Ugenile ste bili namreč na tihem, da tista, kterej bi Bog dal prvej sina, ima ga dati učiti za gospoda, Nežica je bila srečnejša, in tako ste obe spravljali Vilkota v šolo. Pa bolehal jima je tam in gospod fajmošter so djali, da najbrž ni volja božja, da bi bil duhoven; zato ste dovolile, da je ostal doma. Vendar pa se ni mogla teta zdržati nocoj, in pravila mu je, koliko ste zidali z materjo na-nj, in pri slovesu je še pristavila: „Upala sem, da bom kedaj ti še roko poljubila, in da bom za to blagoslov dobila.“

Nazaj jo zavije Vilko po bližnici. Steza ga pripelje tudi v gozdič, kjer je unidan srečal Minico. Luna je ravno plavala izza gor na svoje nočno potovanje. Razločil je torej lahko, da je prav blizo onemu mestu, in spomnil se je Minice, in bilo mu je nena-

vadno čudno pri srcu. Nehoté je danes prav mnogokrati mislil na njo. Rad bi bil prav hudoval se nad njo in si jo popolnoma izbil iz misli, pa ni mu bilo mogoče. Urno hoče iti mimo mesta, kjer je s to čudno deklico prvokrat na samem govoril. A ni li se nekaj ravno oglasilo? Ne zdihuje li nekdo prav blizo: „Veter je potegnil po drevji!“; misli si, in koraka dalje. Ali čuj, zdihljeji se slišijo zopet in prav razločno! Spomni se pravljice o hudobnih duhovih, vabečih človeka tako v nesrečo. Razum pa mu je zavrgel take vraže že davno. Stopi torej srčno na planjavico, od koder se mu je videlo, da sliši zdihovanje. (Dalje prih.)

Vino.

(Govor v veselej družbi; spisal J. Stritar.)

Ko trtica ne bi srca nam gréla,
Kakó bi se človek kdaj veselil?

Levstik.

Pravijo, da se je Noetu, ko je videl o vesoljnem potopu po vodi plavati mrtve mačke, pse in človeška trupla, tako gnjusilo, da od tistega časa ni mogel več piti vode. Prosil je torej Boga, naj mu dá druge pijače. Bog usliši prošnjo pobožnega očaka; seže v raj in iz njega presadi v to žalostno dolino blago vinsko trto. Kdo bi bil pač mislil, da bo iz té vesoljne nesreče človeštvu izrasla največa sreča, iz puste povodnji — najslajša pijača! Takó pa naj bo, kakor svitla mavra na nebu, blaga vinska trta človeku v tolaživen spomin, da ne bo nikdar več tako velike vodé; saj vino in pa voda sta si od nekdanj velika sovražnika. Saj je pa tudi zarés vinska trta človeku v večje tolažilo, kakor pa mavra na nebu, ki ne mara za njo drugi, kakor otroci in pa — učeni možjé. — Skoraj vse imenitnejše iznajdbe so se le počasi razvijale in nobene ni en sam popolnoma dovršil. Le pri vinu je drugače, in to se mi zdi tolikanj bolj čudno, ker Noe ni bil, da bi djal, posebno razsvitljena glava; še svojega rokodelstva — bil je namreč tesár za ladije — ni dobro umel, saj mu je moral Gospod vse na tanko kazati, kako to, kako uno, kako naj bo dolga ladija, kako široka in visoka — da bo dobro plavala po vodi. In Bog vé, ko bi bil izročen ostanek človeštva njegovi razumnosti, kaj bi bilo zdaj z nami? Kako slab prorok in govornik je bil, kaže nam samo sv. pismo, ki pravi, da se mu je vse smejalo, ko je jél govoriti; in le enega grešnika ni spreobrnil s svojimi pridigami.

V vinstvu pa mu ni bilo tréba nobenega posebnega poduka; komaj je dobil trto, in že jo je znal obdelovati takó, da si je že v prvem letu pridelal tako sladkega in močnega, da se ga je nalezl že pri prvej pokušnji. Noe torej, drugi oče človeškega rodú, nam je podaril ta neprecenljivi dar, ki je v kratkem dal zemlji vso drugo podobo.

Škoda le, da ni že naš prvi oče poznal té pijače. Ker ni imel družega opravka, kakor sprehajati se po raji ali pa ležati v senci pod drevésom, kakor se mu je ljubilo; ko bi bil imel vino, gotovo bi ga bil pil ves božji dán; in kdo bo pri sladkem vincu mislil na kisló jabelko, naj bo še tako rudeče in žareče!

Gregi celó trdijo, da jim je sam bog (Bacchus) prinesel vino; jaz pa mislim, da so ga le od Izraelcev prejeli, in da so le v veselej hvaležnosti bogá imenovali tistega možá, ki jim ga je bil prvi prinesel.

Od Gregov so vino dobili Rimljani, in ti so ga s svojim orožjem in svojo kulturo nesli pa vsem svetu. Kamor so prišli, zasadili so najprej trto; in kakor je nosil vsak Napoleonov voják maršalovo palico v svojem tornistru s seboj, tako je imel vsak rimski voják vinsko trto v torbi. Z vinom so krotili in izobraževali sirova ljudstva, vino je ogladilo jezik divjim narodom, omečilo jim srce in izbistrilo glavé. Brez vina ni omike, in brez omike ni vina. V vinu se je razlival nov duh med sirove barbarske narode.

Zató pa je bilo tudi po pravici in je še spoštovano vino pri vseh narodih; in ni je morebiti stvari na svetu, ki bi iméla toliko častivcev in hvalivcev, in tako malo zaničevalcev in obrekovalcev, kakor jih ima vino. Mladi in stari, nizki in visoki, modri in norci, vse se vklanja njegovi moči.

Kristus sam ni vedel najti blaže rastline mimo vinske trte; samega sebe je primerjal ž njo: Jaz sem vinska trta, vi pa ste mladike, in svojo církev je imenoval vinograd Gospodov. V „Kangalileji“ ga je pil sam s svojo materjo; in ko so ga bili popili vsega, naredil ga je sám iz vodé tacega, kakoršnega še ni bilo do današnjega dne in ga ne bo. Žalibog, da je naš odrešenik s tem svojim prvim čudežem slab izgled dal našim krčmarjem, ki le v tém posnemajo svojega učenika, da vino delajo iz vodé — le škoda, da nimajo tiste čudodelne moči! In tako se moramo še dandanašnji pokoriti za blago kapljico, ki so jo pili v Kangalileji!

Káko čast je skazal Kristus vinu pri zadnji večerji, o tem se tukaj še govoriti ne spodobi! —

Kakor Kristus, spoštovali so vino tudi njegovi učenci. Sv. Pavel piše škofu Timoteju: Pij malo vina (naglas je tukaj na besedi vina, kakor uče razlagavci, ne pa na malo.) In tó zapoved so zvestó spolnovali vsi njegovi nasledniki notri do današnjega dne.

Kakó je pil Sokrates, kaže nam slayna večerja, ki nam jo je Platon tako lepo popisal. Tacega možá se tá modrijan še nikoli ni izkazal, kakor na tistej pojedini. Akoravno so bili zbrani najhuji pivci, vendar jih je vse spravil pod mizo. Pili so ga po bokalu na en dušek; Sokrates je vse premagal. Kó se je danilo, ležalo je vse pod mizo; Sokrates sam je stal po koncu kakor Marij na razvalinah kartaških. Zaničljivo se ozira krog sebe; ko vidi, da je vse mirno, korači možko iz sobe, gre k vodnjaku, splakne si obraz z mrzlo vodó; potém pa, kakor ko bi bil ravno vstal iz postlje, naravnost v šolo učiti! — Posnemovanja vreden izgled! Pa ne samo pra-

vóverci, tudi krivóverci spoštújejo vino. Martin Luter poje po svojej zaróbljenej navadi:

Kdor ne ljubi petja, bab in vina,
Je vse žive dni neumna ž'vina!

Ali bi vam govoril o pevcih in godcih? Kdo si more misliti té može brez vina? Kdo pozná poeta, ki ne bi bil hvalil vina v pesmi in v djanji? Res je, da Pindar začenja eno svojih slovečih ód, rekoč: Najbolja je voda! (Ariston mèn hydor!) To je pa také čudno, da se vsaki mora smehljati, ko bere té čisto nepoetične besede. Meni vsaj se popolnoma neverjetno zdi, da bi bil mogel tako pameten mož pisati kaj tako neumnega — mislim torej — in v tem mi bo pritegnil vsak pameten filolog in pošten pivec, ki ima kaj zdrave kritike, da se mora brati vino namesto voda; ali pa je ta oda, v kateri se slavi voda — vsa ponarejena. — Akoravno pa vsi čislamo vino, vendar ne vé vsaki do dobrega zakaj? Možu pa se ne spodobi, da bi kakor ženska ljubil ali sovražil le po slepej simpatiji in antipatiji; ampak vedeti mora sam in tudi drugemu povédati znati zakaj?

Hočemo torej tudi vino čislati z umom in premislekom; zato pa nam je tréba ne samo praktične, ampak tudi teoretične preiskave. Kakor malo kateri stvari na svetu, vinu se ni treba bati natančne preiskave. Ostra skušnja in pokušnja tega božjega darú nam bo pokazala lep dišeč venec blazih lastnosti, kokorsnih nima nobena druga rastlina.

Ali imam jaz ravno dovolj skušnje za tako skušnjo, tega ne vé, dobro voljo vsaj imam gotovo. Torej začnimo!

1. In vino veritas, v vinu je resnica. Tega, kakor je videti, ni vedel Pilat, ki je také skrbno popraševal po resnici. Vedó pa to današnji modroslovci in drugi učeni, ki tako radi iščejo resnice tam, — kjer je — v kozarcu.

Če pa stari latinski prigovor morebiti pravi, da v vinu je resničnost, odkritosrčnost, je pa ravno také resničen.

Vino otaja človeka, če je še také trd, razveže mu jezik in pomaže in vgladi mu ga, da mu gladko teče: Vinski človek govori več v enej uri, kakor sicer ves teden. Skrivnosti, ki so se mu bile prisušile na dnu srcá, odmoči vino, da mu splavajo na vrh in na zadnje šinejo skozi usta. Marsikoga je ta vinska lastnost spravila že v temno luknjo, ali pa ga celé povzdignila za seženj nad zemljo! — Akoravno pa je to žalostno za tiste, ki je zadene, vendar človek ne more kaj, da ne bi želel, da bi se še malo bolj pilo po svetu, kakor se pije; in kdo vé, ko bi pilo vse vprek, ali bi ne izginila iz sveta na zadnje vsa laž, hinavščina in potuha! Treba bi pa bilo zato veliko sodov vina!

2. V vinu je modrost in učenost. Zató so stari Nemci, kakor nam pripoveduje Tacitus, svoje najimenitniše sklepe sklepali pri pijači. Marsikteri, ki trezen ne vé, koliko ima palcev na svojem životu, modruje silno umno pri vinu; tó so mu na enkrat raz-

krite in razodete vse skrivnosti na nebu, na zemlji in pod zemljo. Kolikokrat so bili pri vinu poplačani vsi državni dolgovi; pri poliču umno vodi krojač ogromne vojske, krotki rokovičar razruša trdnjave in mesta; pri vinu govori naš kmet nemško, in nemški francosko, kakor bi rézal. Poznal sem kmeta, ki je bil po navadi tih in molčeč, tudi za prav pametnega ga niso imeli. Ko se ga je pa nabral in nalezel v nedeljo večer, zdajci je stopil sveti duh va-nj, začel je govoriti, pridigovati in prorokovati, da se je kmalo vse topilo v solzah in v vinu! —

3. V vinu je srčnost in hrabrost. Marsikomu, ki ima trezen žolča toliko, kolikor pol leta stara jarčika, ki bi se z zajcem ne boril — njemu v veselem društvu vstaja greben, repenči se in zabavlja, ter viha si rokave do komolca ter steguje roké, kakor bi se hotel spraviti nad samega peklenskega sovražnika.

Iz vina se je navzel navdušenja in srčnosti, gredé v krvavo vojsko marsikteri vojak, ki domá ni videl krvi, če ni komú iz nosa tekla, ali pa če se ni kuhana kadila v skledi na mizi.

V vinu si išče moči učenec gredé k trnjevej skušnji, in kmečki fant na težke poti, ko gre snubit.

Kaj počenjajo naši fantje, ko so jih vzeli na vojsko? Malo prej še so se jim tresla srca, kakor šiba na vodi; v vinu pa so našli moštvo in junaštvo, po vasi vpijejo in razsajajo, vriskajo in pojó, in gorjé mu sovražniku, ko bi jih zdaj srečal! Kaka srčnost in bojaželjnost je v našem neprecenljivem dolencu (Bog nam ga daj obilo in pa dobrega!), to pričajo le prejasno tisto jutro po nedelji potrtá rebra in krvave glavé vse vprek po naši miroljubnej domovini.

4. V vinu je ljubezen in prijateljstvo. Za mizo pri vinu se ima vse rado. Kakor v vodi sol, také se raztopi v vinu vsa jeza, vse sovraštvo. Pri vinu so si vsi prijatelji, pri vinu se ljudje pobratujejo (treznim jim nikoli ne pride ta lepa misel!), pri vinu se vse objema in poljublja, zdihuje in joka iz zgolj veselja in ljubezni; pri vinu je pél nemški pesnik slovečo pesem: Vas objemljem milijoni, vsemu svetu tá poljub! — Koliko ljubezni se je pričelo pri vinu! Tu zgine vsaka napaka, vsak madež z deklíškega obraza; pri vinu je vsaka lepa, ki ravno sedí na naši strani, in vrédna djanske ljubezni. Koliko zakonov je sklenilo vino, in Bog vé, kako bi se brez vina množil človeški rod na tem žalostnem svetu!

5. V vinu je domoljubje. To resnico je posebno dobro spoznal naš levi mogočni sosed, ki ga tako pisano glédamo. Ker je videl, da njegovi sinovi ne goré zádosti za svojo domovino, da so jim bolj mar druge reči, ki jih potrebujejo za vsakdanje življenje, napravljaj je pri vsakej priložnosti velike shode, pri katerih so jedli in pili, govorili in peli, budili se in zabavljali svojim nasprotnikom. Posmehovali smo se jim, zdaj pa vidimo, kaj je prišlo iz pitja, petja in vpitja. Bog nam daj tudi kaj enacega!

Pa saj smo tudi že na pravej poti. Tudi naši veljaki, ki jim je posebno mar izbúja narodnega, domoljubnega duhá, kedar le utegnejo, napravijo kako narodno veselico, in mora se reči, da naše

vino dela čudeže. Pa ne samo naše, tudi dunajsko. Videl sem tri možé (tega pak je že dolgo!), ki jih je bila poslala naša dežela, da za-njo govore v družbi mož, ki delajo postave za vso državo. Bili smo zbrani pri vinu. Lepo je bilo slišati, kako sta dva, stara cesarska služabnika, od katerih nismo pričakovali Bog vé kaj, eden za drugim s polnim kozarcem v roki z okornim jezikom, vajenim le vradne nemščine, govorila domoljubne besede, srce nam je poskakovalo veselja, ko je njih tretji, ki smo vanj že zdavnej z zaupanjem in mladostnim navdušenjem oči imeli obrnjene, lepo „kakor bi rožice sadil“ govoril navdušene besede, rekoč, da mu je mati Slovenija naročevala, ko je odhajal na Dunaj, naj nas pozdravlja, njene zveste sinove, naj nas opominja, da jej ostanemo zvesti. Tako so govorili možjé pri vinu. Sli so — in od tistega časa niso, mislim, več pili, zakaj iz njihovih úst od tistihmal ni bilo več slišati moške besede!

Poznál sem mladega moža, ki je bil sicer pošten človek, ali vse mu je bilo bolj mar, kakor domovina. Ko je pa sedel za mizo pri poliču, tedaj se mu je začelo tajati srce, pri tretjem poliču je umolknil in začel strmó gledati, kakor zaboden vol; čez nekaj časa začne kruliti, s pestmi prtiti, pri četrtem se kremži, kakor bi hotel kihnuti, ihti in zdihuje: o domovina, domovina, ti nesrečna moja domovina! in vmés pa kolne in roti sovražnike njene, pri petem pa se začne tako milo jokati, da bi skalo omečil!

6. V vinu je poezija. „Le začniva pri Homeru!“ Kdo mi vé imenovati poeta, ki ne bi bil vinski bratec! Pevce je pivec; kdor poje, rad pije. Pevcu se ne more očitati hujše, kakor če se mu pravi, da je vodén!

Pa rés, kjé bi se pa človek dandanašnji mogel navzeti pevskega duhá v tem pustem, praznem, dolgočasnem življenji, če ne v vinu! Vino, bi djal, razlije po vsem svetu neko čudovito luč, da se blišči in sveti, kakor v jutranjej zarji. Nobena stvar se tú ne vidi v pravej podobi, vsakemu človeku obdaja glavo rajski svit, „nebeška glorijska“, kakor svetnikom v pratiki. Vinski duh prijetno omami dušo, da se polagoma dvigne nad revno zemljo, kjer gleda rajске podobe; in blagor njemu, kteremu je dano, da zna praviti, kar je videl tam gori, nam revnim zemeljskim sinovom! Njega imenujemo poeta. —

7. Vino ima zadnjič lastnost, ki ga še le prav za prav povzdiguje nad vse darove, ki jih je stvarnik podaril človeku, da more prebivati na svetu.

Stari poetje nam pravijo, da človek, ki pride na uni svet, preden stopi v raj, dobí požirek čudodelne vode, ktera, kakor bi trenil, splakne mu ves spomin poprejšnjega življenja. Ne vém, kako je na našem unem svetu, pa jaz vsaj si ne morem misliti tam pravega veselja, dokler človeku količkaj spomina ostane na revščino in hudobijo, ki jo je tako dolgo gledal na svetu!

Pa naj bo že tam na unem svetu, kakor že hoče; ko bi se na tem svetu že dobila taka vodica — to bi bilo zdravilo nad vsa zdra-

vila. Pa bodimo zadovoljni s tem, kar imamo. Vino ima moč, da, akoravno ne zamori, vsaj za nekoliko úr omami in potolaži črvá, ki gloje srce, „od zora do mraka, od mraka do dné.“

Kmet, ki mu prodajajo zemljo, ker ni mogel plačati davkov, pobit, potlačen táva v krčmo — še mu upa krčmar, toliko bo vsaj ostalo od kúpa — zvráča polič za poličem; vinski dúh mu omami glavo — ne vídi tú objokane žene, ne slíši tú ubozih detet, ki prosijo kruha! Pozabljena je vsa revščina — srečen je in vesel, smeje se in kvantá, poje in pleše — tako da ga je žalostno videti! —

Z vinom si spira žalost kmečki fant, ki so ga vzeli na vojsko, ko se loči od svojega dekleta; ko zapušča očetov dom, kjer je živel srečen, vesel in prost, kakor mlado žrebe na paši. V vinu si je potopil žalost, ki mu je hotela razdjati srce; vriska in uče, da se razlega daleč po vasi!

In ti, ki si bil šel v mladih letih že po svetu! Veselo so ti tičice pele, jasno in bistro ti je sijalo okó, kakor sinje nebo nad teboj, duša ti je bila mirna in čista, kakor kristalno jezero. Ukalo ti je srce — polno vere, upanja in ljubezni. Kdor te je srečal, vsacega bi bil hotel pritisniti na bratovske prsi! — Nagnil se je dan — prišla so leta, ki jim praviš: niso mi všeč! — Četrtrič ti je palo zagrinjalo v žalostnej komédiji, v kateri si bil gledalec in igralec, žalosten igralec, še žalostnej gledalec! Pogledal si bil v temne globočine človeškega življenja, na dno človeškega srca — o žalosten pogled! Videl si, kako je jemal tisti, ki imá devetindevetdeset ovác, svojemu sosedu edino, s katero je redil sebe, ženo in otroke! Videl si, kako je on, ki ima dve suknji, svojemu bratu, ki nima nobene — slačil srajco! Videl si, kako je izdajal brat brata, in mati stavila svojo hčer na razpótje! Videl si rudeče jabelko in se ga veselil; ko ga pa načneš, privali se ti iz srede grd, debel črv, in krog njega je gnoj in smrad!

Videl si možá tega in unega, in mislil si: Hvala Bogú, da imámo še té; trdno stojé, ko siva skala v morji, si fractus illabatur.... Pristopil pa je skušnjavec, ponujal je temu to, in unemu to — in pokleknil so pred njim in ga molili — vsi zaporedoma! Ti pa si se obrnil v stran, šel si vèn, in milo se zjokal!

Videl si povsod hinavščino in potúho, samopridnost in sovražstvo, zatiranje in krivico od vzhoda — do zahoda! To ti je zgodaj zgrbančilo lice, ubelilo lasé, posušilo in skrčilo srce. Išči si zdravila, krepčaj se, da se privlečeš do odločenega časa!

Zahajal boš slednji večér samec v krčmo; vesel šum kakor v čebelnem panji je krog tebe. Ti pa se tiho stisneš v kot, rudeče vince pred seboj, srčeš ga, kozarec za kozarcem; prijetna gorkota ti oživlja otrpnjene ude, jásní se ti okó, na temnem obnebji se ti prižiga počasi zvezdica za zvezdico, prijazni, sladki spomini iz žalostnega življenja, gledaš je z mokrim očesom — in zdaj se ti zdi, kakor bi slišal čudne, čudne glase — o — zvonenje, kakor na božični večer, in orgle in cerkveno petje! O sladki domači, skoraj

pozabljeni glasi! Taja se ti srcé, smehljajo se ti usta — srečen si — kolikor moreš biti srečen!

Prijatelji! poznal sem dva možá, pošteni duši — kakoršnih ima malo svet! — — — Imela sta obá eno slabost, vina nista pila. Najljubša pijača je bila enemu črna kava, enemu pa béla! Djalo mi je nekaj v srcu, ko sem ji gledal pri takej nevrednej pijači, da to se ne more dobro izteči. Prišlo je prej, kakor sem se bal! Eden je skočil v vodo — drugi pa si je prerezal vrat! — — —

Zakaj nista vina pila! Še dandanašnji bi veselo v strahu božjem služila cesárja. In Bog vé, ko bi se bila hlinila in slinila, vklanjala in lizala — morebiti bi jim bili še — v čast in srečo! — na stare prsi pripeli sreberni križec! — —

Zatorej, bratje! čestimo vino, hvalimo ga in pijmo! V vinu je kakor smo videli, resnica, modrost, srčnost, ljubezen, domoljubje, poezija in zadnjič pozabljenje vsega hudega, v vinu je sreča! —

Zatorej še enkrat, pijmo ga močnega in obilo! —

Potopisne črtice.

(Spisal Fr. Erjavec.)

I. Gostba v Mazinu.

(Konec.)

Kar se je kuhalo v onih črnih velikanskih loncih, to so kuharice izpraznile v velikansko sklede, ktere je mazinska kuhinjska vila na mizo nosila. Komaj so bile sklede na mizi, odpró se spet vrata in v sobo se pomoli človek velike postave. Sodeč po njegovej vnanjosti sem mislil, da je kak siromak, ki bi rad z nami vred na dan „male gospé“ kaj boljega vžil. Toda kmalu sem videl, da sem se zmotil, ker ga je društvo veselo pozdravljalo in gospodar sam je skočil iskat mu prostora, ki se je dobil zraven mene. Domačin nam predstavi novega gosta, in tako smo zvedeli, da je kapelan iz sosedstva. Sedaj sem ga bolj pazljivo ogledal. Vsi pravoslavni popi navadno nosijo dolgo črno haljo, mantijo zvano; naš kapelan je bil prvi pop, kar sem jih jaz videl, ki ni špogal te častiljive obleke, ampak je nosil navadno dolgo suknjo. Imel je pa, kakor vsak pop, dolge lase in dolgo brado, oboje jako skuštrano in zmršeno; bilo je videti, da teh kuštrov glavnik še ni nikoli strahoval. Bil je bledih, vpalih lic, oči so se vdrle globoko pod čelo in neki čudni mračni ogenj je sijal iz njih. Ko bi ga bil človek sam srečal v šumi, morebiti bi se ga bil celó prestrašil.

Suknjo dopetačo je imel pod brado zapeto, da-si tudi ni bilo mraz; ali on je vže moral vedeti, zakaj je bolje tako. Ali je imel kaj za vratom, ni bilo moč videti, ker je prikrivala dolga brada. Kake barve je bila suknja nekđaj v svojej mladosti, tega sam Liebig in ž njim vsi kemiki ne bi mogli razsoditi. Več ali manj se je vsa,

posebno pa na rokavih in spredej, svetila v mastnej svetlobi. Gumble so znesli vsi vetrovi skup, komaj dva sta si bila podobna; le v tem so se vjemali vsi, da so bili vsi puntarji, sami separatisti. Vsacemu se je videlo, da se želi razdružiti od suknje, h ktorej jih je kapelan tako le siloma anektiral. Nekteri so svoj namen vže dosegli, ker jih ni bilo več videti; drugi so bili pa vže tudi blizo zaželenega cilja, samo na tenkejši niti so še viseli. Ali gorjé jim! ako gospodar zasledi to zaroto, z drznim Staatsstich-om jih bo spet priklonil k državi. To menda siromaki tudi dobro vedó, ker se vsi strahú tresejo na nitkah.

Na tej kapelanovej suknji bi se človek res lahko praktično učil politične znanosti. Tako na primer so si kapelanovi komolci v pretesnih in preozkih rokavih želeli več svobode, več prostora. Kakor ves svet današnje dni vpije za svetlobo in prosveto, tako je tudi komolcem kapelanovim bilo geslo: Naprej! Več svetlobe, več zrakú! Suknja je bila toliko liberalna, da se je odprla tem pravičnim zahtevom in komolci, veseli svoje zmage, so vživali popolno svobodo.

Suknjina popustljivost je pa imela slabe nasledke. Naš stari pregovor pravi: Po slabej tovaršiji rada glava boli. Da je ta pregovor resničen, pokazalo se je očitno na kapelanovih črevljih. Palec na nogi, videvši liberalnost suknje, zahteval je sedaj od črevlja isto koncesijo in jo je po dolgej pravdi tudi dosegel. Palčeva prenapeta liberalnost je potem okužila tudi druge prste in na zadnje vso nogo, in le z železno silo jo je gospodar mogel toliko brzdati, da je ostala kolikor toliko v svojih postavnih mejah. Kapelan je namreč črevlje prevezal in stisnil z železno žico.

Ali vrnimo se k pojedini!

Domačin je za nas tri goste nekde zmagel krožnike ali pladnje, drugi jih niso potrebovali in mi smo se jih tudi branili, češ, da ne delamo sitnosti gospodarju, toda morali smo jih vzeti. Domačin sam nam je napolnil krožnike iz neke sklede. Bila je juha in v njej je plavalo nekaj, kar je bilo največ podobno našemu cvrtemu „bobu“, samo da je bilo večé. Radoveden kaj je to, vzamem žlico v roke, no kako sem ostrmel, ko pogledam na svoj pladenj! Tú se je ravno kar dogodilo veliko čudo in že mi je bilo v mislih, da mi je črnih večé ena iz kuhinje „naredila.“ Z mojega pladnja je namreč izginila juha, še predno sem se je z žlico dotaknil in bob je ostal na suhem, kakor ladija na pesku, kedar ob oseki vpade morje. Osupnjen pogledam krožnik bolj natančno — in težki kamen se mi odvali od srca, ko se prepričam, da se tú niso čudesa godila, temuč da so le naravni nastopki še naravniših vzrokov.

Moj pladenj je v svojem življenji videl že mnogo sveta, kajti rodil se je nekdé na českejši zemlji, pa je po mnogih zgodah in nezgodah priromal do Mazina. V službi mnogih gospodarjev je ostarel, izlizali so ga ostri jeziki in pošteni pladenj si je mislil, da je izpolnil svoje dolžnosti, pa si je želel iti v pokoj. Od zgolj starosti in tuge mu je počilo srce, to je: pladenj se je po sredi prelomil na dva kosa in siromak je mislil, da je vse pri kraji.

Tako si je mislil pladenj in vsak poštenjak bi mu moral pritrditi, toda mazinskemu popu „dana je duša nemila.“ Bistra glava si misli: Mi tukaj otepljemo z revščino, a Češka je daleč! Misli in vzame v roke razbiti pladenj, zvrta va-nj šest lukenj, namreč na vsacem kosu tri, prevleče skoz nje žico ter jo privije na spodnji strani in — pladenj je od smrti vstal. Mala razpoka nič ne dé! Res da se je juha skoz njo cedila na prt, ali ta je tacih „libacij“ vže davno vajen. Meni pa za juho tudi ni bilo sosebno žal, sicer sem si pa mislil: Kakor si služil vže tolikim in tolikim pred menoj, služil bodeš še meni nocoj, a potem — après moi le déluge!

Za to juho smo jedli še mnogo drugih jedí, kterih ne bodem tukaj opisoval, ker mislim, da ne bi bralcem s tacim opisom vstregel, ljubeznjivim bralkam se pa ne upam razkladati svojih kuharskih vednosti ali prav za prav se bojim razkazovati svojo nevednost. Mnogim jedém še celó imena ne vem, to pa vendar vem, da je na drogu pečeno jagnje bilo izvrstno. Tu naj se pa le skrijejo naše kuharice, ako tudi kuharske bukve pišejo, take pečenke vendar ne znajo peči.

Med jedjó se je mnogo govorilo, mnogo napivalo, nazdravljalo in zahvaljevalo. Najpred je domačin napil poredoma nam gostém ter je po hrvaškem običaji vsacemu dodal družico, da se v njeno imé zahvali s polno čašo društvu za napitnico. „Bog poživi našega ljubeznoga prijatelja I. I., a da mu bude sladje piti, Bog ga poživi sa čestitom i vrednom gospojom parohicom Tomingajskom“, tako mi je napil domačin in „Živili“ se je razlegalo po sobi in vsak trka z mojo družico in z menoj. Dolgo sem se razgledoval, katero ženo mi je domačin napil za družico, z očmi sem iskal gospé župnice med navzočimi ženami, kar se malo privzdigne ena od onih žen, ki so v prostej narodnej obleki sedele konci mize. Kakor se spodobi, zahvalim se za napitnico v imenu svoje družice in v svojem, izpivši polno čašo vina. In tako je šla napitnica za napitnico po redu, kakor je na Hrvaškem sploh navadno pri obedu.

Kapelana so bili vsi posebno zato veseli, ker zna lepo peti, in res je on vodil petje, mi drugi smo prikladali, kakor je kdo mogel in znal. „Mnogaja leta“ je bila prva in potem se je pri vsakej napitnici vrstila pesma za pesmijo. Kapelan je pel dosti dobro, le to se mi je zdelo, da poje preveč skoz nos, kar je pa več ali manj lastno vsem pravoslavnim. Dalmatinsko črno vino nas je vgrelo, vse bolj in bolj smo bili „domači.“ Bili smo, kakor bi si bili vže stari znanci.

Med raznimi napitnicami je bila posebno navdušeno sprejeta napitnica „domovini“ in „njenim vrednim sinovom“, potem slovanskemu rodu itd. Pri zadnji je kapelan skočil kvišku in stezaje dolgo roko trkal okoli sebe, da so iskre švigale, ali naslonil se je preveč na mizo in malo je manjkalo, da nam ni vse prevrnil. Domača gospá parohica in koplora sta komaj spet umirila puntarsko mizo. Pri tej priliki se je tudi pokazalo, da miza prav za prav ni bila miza, ampak stara vrata s poleni, okleški in drugimi vsakoršnimi podporami podprta.

Naš kapelan je prihajal vse bolj in bolj navdušen, oči so se mu svetile izpod bledega čela, pel je brez konca in kraja, toda pesme so bile vse manj razumljive. Pel je, kakor je sam rekel, neko novo bosansko pesem. Mogoče, da je bila pesem sama ob sebi lepa; ali pevec je bil preveč navdušen, jel je čudno zavijati in potresati z glasom, koplora mu je pa pomagal. Mi drugi smo strmeli, poslušali in pili tobak, in nizka soba se je kmalu napolnila z dimom, da se nismo več videli. — To čudno petje, temna soba, gosti dim in še mnogo družega me je spominjalo rdečeokožnih Indijanov in njihovih povesti. Mislil sem se sredi indijanskega vigrvama in prišla mi je na misel iz Baragove knjige povest od Indijana Povhatana in njene hčere Pokahonte.

Naš voznik stopi v sobo, opominjaje nas, da bode treba odriniti in imel je prav. Pili smo razhodnico in potem še neko čorbo. Kaj je bilo, ne vem. Pozneje sva s kolegom kombinirala, da bi mogla biti črna kava.

Poslovila sva se z rudnopoljskim župnikom, potem z mazin-
skim popom in tako po vrsti z vsemi. Vsi so naju spremili na cesto do voza in še dolgo so gledali za nama, mahali so s klobuki in kričali: Srečen pot! Bog ti daj zdravje! mazinški pope! ako še živiš! Večkrat se spominjam tebe. Siromak si, ali zraven poštena in gostoljubna slovenska duša!

Važnost narodnih pripovedek in pesem za slovensko bajeslovje.

(Spisal Dav. Trstenjak.)

Že večkrat sem omenil v „Glasniku“, kako važne so narodne pripovedke in pesme za slovensko bajeslovje. Naš marljivi slovenski pisatelj, g. prof. Matija Valjavec, je vreden v tej zadevi naše največje pohvale, da nabira in razglašča pripovedke in pesme, v katerih nahaja še dosti bajeslovnih imen in se pripoveda delavnost raznih mythičnih bitij. Nekoliko sem jih že poskusil razložiti; ali dosti jih je še ne razglašanih in nepojasnjenih. Gosp. prof. Valjavec mi je poslal nedavno spet eno takih pastirskih pesmic s sledečim pismom: „Vi ste dobro razztolmačili besedo „Kukor“ in jo primerili rimskemu; „Cacus.“ Jaz sem dobil pozneje varijacijo one molitve do solnca, kjer stoji namesto: Kukorova deklica — „Bukarova.“ Preberite jo, taka le je:

Grej, grej, sunčice!

Dam ti belo jajčice,

Tebi pol, meni pol

Bukarovi dekli pol.

Kaj bumo z deklicom?

Konjičice bu pasla. —

Kaj žabe regaju?

Ostrožice kovaju,

Komu je kovaju?

Belomu Banu —

Begaj, begaj beli Ban

Kam bi begal? ne znam kam —

Tam gor na gore, —

Kaj tam govore?

Boga si mole:

Bog i Bog i Marija,

Hiti vedro na vedro,

Sunce na nebo i na zemljo.

Nekteri pastirji pa ne znajo več, nego samo toliko le: .

Sveti, sveti sunčice,

Dam ti belo jajčice,

Meni pol, tebi pol, —

Angeleku celo. —

To sem slišal od varaždinskih pastirjev, in zdaj bi rad vedel, kaj Vi mislite, in Vas prosim, da v „Glasniku“ še nekoliko to stvar razložite, zlasti gledé besede: „Bukar.“ Da je beseda: „Bukar“ v zvezi z besedo: **Букъри** (po naše: bukva), o tem ne dvomim, ker so bile palice čaralnice, na ktere so Slovenci reze ali črte, Germani pa rune rezali — iz bukovega lesa — buch-stab. O tem lepo piše Rački v knjigi: „Slovensko pismo“, kjer primerja tudi sremsko navado, ki jo je Vuk v svojem slovníku popisal pod besedo: „Bukara“, ki je gotovo ostanek solnčnega bogočastja.“ —

Tako prijatelj Valjavec. Prav hvaležen sem mu za to pisemce in poslano pesmico, ker smo našli spet novo, doslej neznano mytično bitje.

Da je jajce symbol solнца, to sem že večkrat povedal; odtod daritev solнца z jajcem. Ali kdo je Bukar in njegova dekla, ktera se tudi z jajcem daruje?

O bukari piše Vuk: „Bukara — u Srijemu je običaj, da se uz mesojedje (pust — fašenk) svako večer skupê djevojke (male i velike) i mlade, (a i od mužkinja dojdje gdjekoje) nasred sela; pa nalože vatru (oganj) po najviše od džubreta (Reisig) i od smetlišča, i oko nje igraju i pjevaju, i to zove: bukara ili vatrišče (ognjišče) „ajdemo na bukaru, pjevaju djeca na: bukari.“

Ker se žge bukara o času mesojeje (tempore ante jejunium quadragesimale), to je v početku mladoleťja, je bukara praznik paganskih Slovenov v čast solncu, ktero v mladoleťji ojači in svoje vladarstvo nastopi, in Bukar priimek solнца; ker se pa k solncu moli in prosi, naj greje, in se mu za toploto obeta pol jajca, pol pa dekli Bukarovi: po tem takem Bukar ni solnce, temoč od solнца različno božanstvo. Presodimo, kaj ime Bukar pomenja? Jaz se pri razlagi tega imena ne morem zložiti ne z mnenjem svojega prijatelja g. Valjavca, ne z mnenjem učenega Račkega; marveč stavim za razlago imenu: Bukar koreniko: blk, česk: blk, Fulgor, ardor, splendor, srbsk: bukknjati, lodern, ardeo, bukknjanje, ardor, buktjeti, buktiti itd. lodern, ardere.*)

*) V fari malonedelskeje je vas z imenom: Bučkovci in zraven te vasi: Kur-

Bukar bi tedaj bil bog: bukšnjanja, bleska nebeškega, vedrine in svitlobe nebeške = indijskemu Indri, kar tudi pomenja: ardens, urens, splendens = grškolat: Zeusu-Diovi, kateri v mladostni dobi tudi ojači in po raztiranem zimskem meglovju svetlobonosno kraljuje na neizmernem oboku nebeškem. Deklica Bukarova pa ni samo njegova služabnica, temuč lastna hčerka; ona je nebeška „djevojka“ srbskih narodnih pesem, ona je Djevana staročeskega bajeslovja, ktera je bila hči Letničina in Perunova. Ker si po indoevropskih mythih nebeška božanstva za soproge jemljó boginje zemlje, bila je Letnica boginja mladoletne zemlje; saj imenujese vuzemski (velikonočni) čas na Štajerskem še dan danes letnice. Z Letnico je rodil Perun, Bog groma in bliska, Devano — Devico — Deklico, in v njej je osebljena po Hanušu mila mladoletna jasnoba, kakor v grškeji Atheni; za porod te mile mladoletne jasnobe pa je trebalo nebeško obzorje čistečega groma in bliska, kakor tudi suhe mladoletne zemlje, proste brez vlage in meglovja.

Da imamo tu opraviti z nebeško scenerijo v mladoletnej dobi, potrjujejo žabe, ktere so napovedovalke mladoletne dobe. V tem oziru učeni Schwenck (Sinnbilder str. 132) lepo opazuje: Es haftet ein schönes Sinnbild am Frosche. Da er sich nämlich während des Winters verkriecht und in der Erstarrung liegt, bis ihn der wiederkehrende Frühling weckt, so eignet er sich zum Sinnbilde des Frühlings, wozu er auch in Aegypten und Lykien gewählt wurde. Der ägyptische Khunsu, der eine Gottheit des Lichtes ist, hat einen Palmzweig in der Hand; unter diesem Zweige sitzt ein Frosch und bedeutet die Wiederkehr des Frühlings.

Po našej pesmici belemu Banu žabe ostrožice kujejo. Božanstva luči in svitlobe jahajo po indoevropskih mythih na konjih. Indijski Indra jaše plavca, slovanski Svetovit belca; tudi na šarcih in zelencih jašejo solčna božanstva.

Beli Ban je gotovo priimek solncea; saj se v ruskih in bolgarskih pesmah in narodnih pripovedkah solnce veli: Solnce car, sin Svarogov. Solnce pa je tekavec, zato se že grški Apollon veli nebeški tekun (*δρομάμιος*), ker vsak dan beži od vzhoda do zahoda črez visoke gore, jahaje svojega solnčnega konja.

Na ta mythologični namislek (Vorstellung) opominja tudi naša pesmica, v ktereji se veli:

Begaj, begaj beli Ban,

Kam bi begal? ne znam kam.

Tam gor na gore itd.

Beli Ban vpraša, kaj tam govore? In pastirji mu odgovore:

Boga si molé.

šinci; ker je Kurša, Kurho v bajeslovji severnih Slovanov božanstvo luči, svitlobe, jesenskega solncea, jesenske vedrine, potem je poznamenovanje Bučkovci enako mythologičnega početka kakor Kuršinci.

Kako nežna in zraven tega pobožna je ta misel! Nebeška milina in jasnobla se nedolžnemu srcu dozdeva molitev, zato v staro-indijske, slovenske in grške mythologiji najdemo solnce kot nebeškega pastirja, godca in pevca, okoli kterega je zbrana nebeška čreda, luna in zvezdice in zemeljske živali.

Važno je tudi zvedeti, kdo na gorah Boga moli, in naša pesmica nam pové:

Bog i Bog i Marija.

Torej dva Boga in še Marija. Legenda staromythična je tu že nekoliko skrščena; vendar spoznamo še v njej ostanek staroslovanske (paganske) vere, po kterej so, kakor tudi Prokop trdi, čestili edinega vsemogočega Boga v nebesih in pa vladalca groma in bliska pod nebesi. Pesem sama tolmači to misel, ker „Bog i Bog i Marija“ je: „vedro na vedro — sunce na nebo i na zemlju.“

„Koliko biserov je skritih še med narodom in kako važnih in razodevajočih našo preteklost“ piše mi g. prof. Valjavec, in prav ima; jaz in z menoj vsi prijatelji staroslovanske arho — in mythologije pa ga prosimo, naj ne opeša v nabiri narodnih pesem in pripovedek, ker njim žuga pozaba od strani napredujoče civilizacije. Saj tožijo sami Nemci, kakor bistroumni mytholog Schwartz, da pokončujejo šola in vojaščina narodne pesme in pripovedke.

Pomenki o naših literarnih zadevah.

(Spisal F. Kočevar.)

Pisava.

V srbskih narodnih pesmih nazivajo si junaki, srečujoči drug drugega, božjo pomoč v boji proti sovražniku svoje vere in svoje narodnosti. Tudi meni bi bilo treba nazivati si božjo pomoč v boji proti našej zdanjej pisavi, ktero imam za smrtno sovražnico životnega bitja našega jezika!

Moji nazori, ki je mislim v tem oziru našim književnikom na razsodbo predložiti, ne bodo se sicer vjemali z mnenjem tistih môž, ki so danes perovodje naše pisave; pa vendar se nadjam, da preverim koga, ki mu je slovanstvo više od slovenstva, o vgodnosti svojih predlogov in o mogočnosti njih praktične izpeljave.

Dve ste glavni načeli, po kterih se jezik pisati more. Eno ima za podlago glas, drugo pa osnovo jezika. Prvo načelo se zove fonetično, drugo etimologično; prvo je naravno, drugo pa umetno, znanstveno. Fonetična pisava se menja, kakor se menja jezik; ona gre za jezikom; etimologična pisava je stalna, kakor je tudi jezikova osnova stalna: ona ne gre za jezikom ampak poleg njega; pre-

mene v jeziku, ki se v teku časa godé, nimajo na njo celó nobe-
nega upliva. Fonetična pisava, imajoča svoje neprestopne meje v
govornem glasu, ta se sama iz sebe ne more dalje razvijati in
napredovati. Vse napredovanje fonetične pisave, ki ga zapazujemo,
ne izvira iz nje same, ampak vse to napredovanje se vrši le na
račun etimologike, iz ktere si fonetika pravilce za pravilcem zajema
in osvaja. Hotela je sicer fonetika taka, njej ptuja pravila si pri-
merno ustrojiti in si asimilirati; pa prebavna moč jej je bila pre-
slaba. Pisava je postala na tak način prava mešanica; poleg čisto
fonetičnih pravil so zavladala čisto etimologična. To polutanstvo ni
samo pri nas, to polutanstvo vidimo povsod. Najjasnejši primer
v tem oziru je Vuk in mlada srbska pismenost. Vuk je z Dositejem
Obradovićem prvi postavil čisti narodni — ali kakor so Srbuljanje
rekli — govedarski jezik na književno prestolje. Kot vrhovno pisalno
pravilo je izrekel: piši, kakor govoriš. To pravilo, ki ne potrebuje,
pa tudi ne pripušča nobenega daljnega komentarja, prebudilo je pri
masi neučenega naroda, kteremu je bila bolj znanstvena pisava
srbuljska, djal bi, nekomotna, veliko oduševljenje; in od tod izhaja
Vukov tako ogromni književni vspeh! Bilo je pač tako lahko pisati,
in pisalo se je! Tako je bilo iz početka. Opozicija stare šole, nam-
reč srbske matice in društva srbske slovesnosti, ni nikdar mirovala;
spremljala je Vuka kakor neodpodljiva senca do njegovega groba.
Ta opozicija pa ni veljala tolikanj Vukovemu jeziku, kolikanj nje-
govej pisavi; silila in prisilila ga je, da se je začel nevedé sam
od svojega vrhovnega pisalnega pravila odmikati. Obdajati ga je
začel čedalje z več opazkami in iznimkami, se ve da le etimologič-
nimi. Vuk si ni bil svest, da je z vsako tako iznimko, z vsako
tako opazko odtrgal kos za kosom od svoje teorije, da je po tem ravnanji
stesnil delokrog svojemu pisalnemu pravilu, da se je tako rekoč sam
sebi roke vezal. Če bi bil zaslužni srbski starina še enkrat tako
dolgo živel, kakor je, on bi bil v svoj fonetični okvir toliko etimo-
logičnih pravil ponamestil, da bi bila na zadnje le še lupina fone-
tična ostala. Pri Hrvatih, ki so danes morebiti veči Vukovci nego
sami Srbi, opozicija proti fonetičnej pisavi ni ravno jaka, pa vendar
se da konstatirati, da si tudi pri njih od dneva do dneva bolj na
noge pomaga.

Boj med tema pisalnima načeloma vidimo pa tudi drugod.
Poglejmo k našim sosedom Nemcem. Adelung je djal kakor Vuk:
piši, kakor govoriš. Heyse in Becker sta djala protivno: piši po
etimologiji; kjer pa etimologija ni jasna, drži se vladajoče navade
svojega veka, Grimm pa in njegovi nasledniki zahtevajo, naj se
gre nazaj na staronemško pisavo!

Ktero pisalno načelo bo pri poedinih narodih preobvladalo, to
je težko naprej reči; toliko se mi pa zdi kot gotovo, da zmaga
enega ali drugega načela je odvisna od notranje osnove jezikove.
Ker do zdaj nimamo nikjer primera za čisto in dosledno izpeljavo
ne fonetičnega, pa tudi ne etimologičnega pisalnega načela, mislil
bi človek skor, da te dve med seboj sovražno razprti načeli se ne

daste z lepa razmiriti in vsaksebi razdeliti, da ste eno k drugemu priraščeni, in da se pisalna pravila le iz njunega medsebojnega boja živé. Povsod se borite obedve, povsod vladate obedve, povsod je pisava dvojična kakor Janusova glava: na eno stran gleda fonetika, na drugo etimologika.

Kar se slovanskih narečij in tedaj slovenščine tiče, bral sem nekje, če se ne motim, v Književniku dokazano, da je bojé osnova slovanskih narečij taka, da se dosledno ne dadó pisati ne čisto fonetično, ne čisto etimologično, nego le obojno! — Dokazano je to pa le za fonetiko, in sicer imamo ta dokaz v lastnej skušnji, za etimologiko to še ni dokazano. Predno se bo dokazati moglo, da se etimologično pisalno načelo res ne da porabiti za splošno pisavo vseh slovanskih narečij, da se ne da čisto in dosledno do svojih skrajnih konsekvencij v pisavi izpeljati, pred ko se bo moglo to dokazati, pred je treba slovanski etimologikon sestaviti; dokler tacega etimologikona nimamo, ne moremo še reči, da je že dokazano.

Kdor se hoče potruditi ter razvoj naše pisave nekoliko let sem pazno pregledati, ta se bo mogel prepričati, da se pri nas etimologično načelo zelo vzdiguje nad fonetično in zmeraj širjo podlago dobiva; daleč smo pa še od tistega stanja, da bi se mogli na mah fonetične pisave otresti.

Naše slovnice nas pisave tako-le učé: „piši po glasu z vednim ozirom na izpeljavo.“ Po tem pravilu se da vsaki način pisanja opravičiti: fonetični, etimologični in obojni. Iz tega to sledi, da mi za opravičenje naše pisave nimamo nobenih temeljitih razlogov. Mogel bi vir povedati, kjer se nedoslednosti naše pisave tako-le opravdajajo: za ta glas nimamo posebnega znamenja, tedaj moramo tako in tako pisati! — V tem ali onem kraji se tako govori! — To je vtemeljeno v starej slovenščini! — Tako se je že v šestnajstem stoletju pisalo! — To nas bliža Hrvatom! — To je lepa sprememba v pisavi! — Tako večina našega naroda govori! — Tako naši bolji pisatelji pišejo! — itd. itd. itd. Da taki in enaki razlogi celó nobene znanstvene vrednosti nimajo, to vsakdo sprevidi. Nasproti se pa etimologične pisavi oponaša, da oči kolje, da je vsa roglata, vsa ščetinasta, morebiti še celó kosmata, da roko zadržuje! itd. Če je res, kar narodni pregovor pravi, da se na zadnje cigan celo batin in nekdo novih vrat privadi, kaj se ne bi razumnega človeka oko nedolžnih krotkih znamenj privadilo! Z živimi črti in besi, z ognjenimi strelami, z rogovi in ježnimi kožami se etimologično tudi ne piše!!! Pa mar se po fonetiki piše z rožicami, z girlandi in arabeskami! Črke so pač črke in ostanejo črke, roglate in okrogle, kakor je potreba nanese.

Na mesto zdanjega našega glavnega pravopisnega pravila bi jaz to-le postavil: piši za oči (etimologično, znanstveno), govori za ušesa (fonetično, naravno)! In to vodilo moralo bi nam biti prvo pravilo, in sicer regula sine exceptione; vse drugo bi se jej moralo akomodirati in podvreči. Pišimo za oči, ker z očmi beremo, in ne z jezikom!

Če pa že hočemo pri dosedanjem pisalnem pravilu ostati, bodimo logični! Hegel je djal, da je vse, kar je, cela vesoljnost podvrženo logičnim pravilom. Kjer ni logike, tam ni resnice. In če smo logični, moramo biti tudi dosledni: vtemeljimo najpoprej orthoëpijo, ker le ta more biti po našem zdanjem pisalnem pravilu temelj orthografiji!

Eno dobro svojstvo ima naša zdanja pisava, to se jej ne more odreči; in to svojstvo je njena enostalnost in praktičnost, ki zelo pospešuje občno narodno izobraženost. Prašam pa, ali so Francozje in Angleži zato morebiti manj izobraženi od nas, ker imajo zelo zapleten pravopis, morebiti bolj zapleten, nego bi bil naš na etimologičnem načelu osnovani? In, ali narodna izobraženost res visi ob pisalnem načelu? (Dalje prihod.)

Spiritus familiaris.

(Spisal Andrėjčekov Jože.)

(Konec.)

Júra koj uboga ter gré, čeravno lačen, naravnost v Krokarjevo krčmo. Za durmi je sedel županov pastir Miha Mrtec in zraven njega Nežika z Goré. Miha, videvši starega Škurta, ponudi mu brž kozarec vina. Júra izpije vino, potem pa vreže Mihu dve tako trdi zaušnici, da se revežu kar glava pobesi. Vsi so osupno gledali in se smejali Mihu, da je dobil tako slabo plačilo za kozarec vina, Mrtec pa ni rekel ni bev ni mev, ampak pobral je kopita ter odšel osramočen domú. — Ravno to pa je bila Mihova rešitev. Fantje, ki so bili zbrani v krčmi, bili so Mihu nevošljivi zavoljo Nežike in sklenili so prav dobro pretepsti ga, ko pojde po noči domú. Pa stari Škurt je prišel ravno prav ter ga rešil nevarnosti; kajti Miha je bil odločen, kakor bodemo pozneje videli, za deda Škurtovega posestva.

Ko Júra domú prikoraka, najde v kotu za mizo zopet tisto belo žensko; ali danes je bila neizrečeno lepa: rumenkasti kodri so jej viseli po ramah in svoje plave oči je milo vpirala v starca.

„Maca! Maca!“ jame klicati Škurt prestrašen, „pomagaj mi, skušnjava je zopet tu; sedaj že sedi v kotu za mizo.“

„Zakaj si izpil kozarec vina, ker ti nisem rekel?“ pravi duh.

„Bil sem zelo žejen“, odvrne Škurt.

„Pojdi v kuhinjo“, nadaljuje duh, „in skuhaj gobe, potem pa je postavi na mizo pred žensko, sam pa ne smeš nič večerjati.“

Júra stori, kar mu zapové duh. Dolgo kuha gob, da se vse ščimažijo in osmodé, — kajti jezilo ga je, da ne sme večerjati —, potem pa je postavi na mizo pred prikazen. Zdajci pa završi po sobi in bele ženske ni bilo več nikjer. „Gobe jej ne dišé“ nasmeje se Júra, postavi je na peč in pokrije s starim sitom, da bi je imel

drugo jutro za kosilo, potem pa se vsede k bukvam in bere, dokler mu ne ugasne trska.

Ko se drugo jutro zbudi in hoče kositi, ni bile več gob v skledi: mačka je prebrnila sito in pojedla, kar si je bil Škurt prihranil. —

Júra Škurt se ni mogel iznebiti bele prikazni, povsod ga je spremljevala. Kedar je zvečer dokončal svoje opravilo in se vlegel spat, prišla je bela ženska k postelji ter mu jela tako milo prepevati, da je Škurt skoraj samega ginjenja jokal, in večkrat se ga je že polastila misel, da bi jo ogovoril, pa premagoval se je vendar še, ker se je bal Mace. Večkrat pa je tudi milo jokala in zdihovala, da se je Škurtu v srce smilila. —

To je trpelo več mesecev, in Škurt je mnogokrat britko tožil duhu, da ga pusti v takovih skušnjavah.

Nekega dne se oglasi duh ter pravi: „Júra! naloži v mavho suhah skorij, ki jih imaš v skrinji, ter idi na božjo pot na sv. Višarje, čez štirinajst dni pa se zopet vrni; kajti čas je, da se iznebiš skušnjave.“

„Maca!“ praša Júra skrbljivo, „kaj bo pa koza počela, ker ne bo imela krme?“

„Odrini le brez skrbi od doma“, odvrne duh, „za kozo bodem jaz skrbel.“

Škurt pobere suhe skorjice po skrinji in je spravi v mavho, potem pa vzeme debelo palico ter se napoti na sv. Višarje. — Na vsej dolgej poti ni drugega vžival, nego suhe skorjice in pil mrzlo vodo studenčnico, pa hodil je vendar tako krepko, da je vse druge romarje prehitel.

Ko je prišel k sv. Joštu, pokleknil je pred velikim oltarjem in klečal je na golih kolenih do trde noči in goreče molil, potem pa šel pod cerkev, legel na trato in trdno zaspal, ker bil je že truden po dolgej hoji. — Po noči se mu je senjalo, da je prišla na goro k sv. Joštu dolga procesija z banderi, in belo oblečene deklice so šle pred monštranico in pele lepe pesmi od Matere božje. Hotel je tudi on vrstiti se med romarje ter iti z njimi v cerkev, pa zdajci zagleda pred seboj dva moža: enega majhnega in strašno rejenedega, drugega pa suhega, pokvečenega z veliko omrelo pod pazduho, med njima je stala bela prikazen ter ju strastno objemala. Škurt se prestraši in jame moliti roženkranec in ko odmoli zadnji „očenaš“ za duše v vicah, privleče se siva megla ter zakrije prikazen. V daljavi pa se je slišalo hrščeče petje, ki je prihajalo vedno glasneje in glasneje tako, da se Škurt zbudi. Sonce je bilo že priplavalo izza hribov in v dolini so peli kosci na travnikih ter vriskali, da je vse prek letelo. — Júra opravi svojo jutranjo molitev, potem pa gré dalje svojo pot.

Med tem, ko je Škurt popotoval, pasel je zopet Miha Mrtec županovo živino v dolgej Rebri in prepeval; kar pride iz grmovja koza

ter se pridruži živini. Miha je poznal kozo, zatorej je ni gonil stran, ampak pustil jo je, da se je pasla pri živini in obirala trnje. Ko pa zvečer ni bilo nikogar po njo, prime jo Miha za roge ter jo tira k bajti. „Škurt!“ zakliče zunaj, „tu imate kozo.“ Ker pa so bile vežne duri zaprte in se v sobi nihče ne oglasi, zapre kozo v hlev in hiti k živini; kajti bilo ga je strah, ker je vedel, da ima Júra v hiši duha zaprtega. Tako je pasel Miha kozo dan za dnevom, dokler ni bilo Škurta domú. —

Na sv. Višarjah je bilo veliko, veliko romarjev iz raznih krajev. Júra ostane ondi tri dni in tri noči, ter moli neprenehoma. Več ur prekleči pred oltarjem in vse tri dni ne vživa nič. To je pobožnost, to je pokora! Tretji dan opravi spoved, prejme sv. obhajilo, potem pa nastopi pot proti domu.

Štirinajst dni je že preteklo, kar ni bilo Škurta doma, pa vendar ni ničesar pogrešal pri hiši, vse je bilo v redu: črna mačka si je lovila miši, kozo je pasel Miha Mrtec, po hiši pa je vse vredoval duh.

„Júra!“ pravi duh, ko stopi Škurt v sobo, „sedaj si na tenko izpolnil svojo dolžnost, kakor sem bil zapovedal, in odslej ne bodeš več imel nobene skušnjave. Tudi govoriti bodeš smel z drugimi ljudmi, pa le malo, kar bo potreba.“

„Maca!“ vzdihne Júra, „ti si dober duh, iz srca sem ti hvaležen; samo lačen sem zeló, lačen, pa nimam kaj v usta djati.“

„Na polici imaš kos kruha in skledico mleka“, pravi duh, in ko Júra pogleda na polico, bilo je že res vse pripravljeno. — Ko se dovolj nakosi, teče na dvorišče in samega veselja, da se je iznebil hude skušnjave in da sme zopet govoriti, jame plesati po trati in peti:

He hojladri hojladra spet sem vesel,
Na starost bom še le živeti začel!

Duh pa se mu zakrohota v hiši in jame tudi peti, pa nekako zaničljivo, kakor bi se hotel norčevati z Júro:

Čas neprestano se vrtil,
Napoči dan in že ga ni,

Prej ko poteče leto, dan,
Bo Júra Škurt že zakopan.

„Maca! kaj praviš?“ popraša Júra nekako zavzét, ko sliši duha prepevati.

„Nič, nič, le skači, kolikor se ti poljubi.“

Krog Škurtovega pohištva je bilo vse, kakor popej; prav nič se ni spremenilo; le na dolgej Rebri je bilo vse tiho; kajti Miha Mrtec ni več pasel ondi županove živine, pasel jo je starikov dedec, ki je vedno ležal in pušil tobak, zapel pa ni nikdar nobene.

Tretji ponedeljek zjutraj pokliče duh Škurta rekoč: „Pojdi v vas k županovim; ondi je ženitovanje. Veseli se na stare dni, kolikor hočeš, samo glej, da se ne upijaniš.“

Júra z veseljem uboga in se odpravi v vas. — V županovej hiši je bilo vse živo: godci so godli, svatje peli in plesali, za mizo pa sta sedela ženin Miha Mrtec in nevesta Nežika z Goré. Župan namreč je imel Miha zeló rad, ker mu je že mnogo let zvesto služil. Ker ni imel nič otrók in je vedel, da bode moral Miha v vojake, ako se ne oženi, dal mu je v last dolgo Reber, česar je Miha vedno želel, ter mu dovolil oženiti se s pošteno deklico Nežiko, katero je Miha že dolgo ljubil. Fant in dekle sta bila sedež popolnoma srečna, ker imela sta se zeló rada, kakor dva golobčeka.

Ko se prikaže Júra Škurt golorok in bosonog skozi duri, klicalo ga je vse k sebi in mu ponujalo piti; ženin pa mu je celó rekel vsteti se za mizo, ker spoštoval je Škurta zeló. Marsikaj so se pomenili, in Júra je danes prvič odprl usta in jel na dolgo in široko prorokovati srečo novima zakonskima in jima zagotavljati, da bosta kedaj stanovala v njegovi bajti. — Ko se je stemnilo, prikrevsal je Júra počasi domú, in sicer ne popolnoma po Macovej volji, ker imel ga je nekoliko preveč.

„Zakaj si se preveč napil?“ praša ga duh.

„Maca! ne huduj se, moj život je že star, torej ga več ne nese toliko, ko nekdanj; jaz pa sem ga še po nekdanjej navadi srknil.“

Pa njegov duh je bil usmiljenega srca; prav nič mu ni očital, ampak rekel mu je, naj gré spat.

* * *

Júra je stal pred hišo in na tnalu drva sekal, ker zima se je že približevala.

„Júra!“ pokliče ga duh, „pojdi v vas v Krokarjo krčmo in izpij ondi polič vina, da bodeš lože umrl, kajti prišla je poslednja ura.“

Škurt se ni prav nič ustrašil te novice, ampak še vesel je bil, ker moči so ga bile že zapustile, da ni mogel več lahko delati. Postavil je sekiro v kot za duri, vzal iz skrinje dve šestici ter šel v vas v Krokarjo krčmo.

Domú grede sreča Miha Mrteca, ki je nesel iz mlina.

„Miha! pridi, pridi jutri k meni“, pravi mu Júra, „jaz bodem nocoj umrl, da me pokoplješ.“

Miha se mu smeje in gré dalje, Júra pa proti domu.

Domú prišedšemu reče duh: „Skuhaj si večerjo, potem pa odkrij hišo in razderi strop, da bodem mogel ven; kajti po tvojej smrti ne bodem več prebival tukaj.“

Júra si skuha mlečno kašo in se je prav dobro najé, potem pa vzeme sekiro in jame podirati streho in strop na hiši. Mesec je ravno priplaval izza gózda in krasno obseval krog stoječá drevesa, ko Júra konča delo in se zopet vrne v hišo.

Dolgo sta se še z duhom pogovarjala; o čem, to ni nikomur znano; slednjič pa pravi Maca: „Opravi svojo večerno molitev, pogri postelj, prižgi blagoslovljeno svečo sv. Višarij, potem pa se vlezi in zadremli!“ —

Júra poklekne in dolgo moli, potlej pa prižgè svečo in jo postavi zraven postelje, pogleda še enkrat ven po okolici, razsvetljenej od blede mesečine, potem pa se vleže na postelj in zadremlje — za vselej. V tem trenutku, ko Júrovo življenje ugasne, zapusti tudi duh njegovo hišo in ne vrne se več.

Drugo jutro pride Miha Mrtec mimo hiše. Videvši vso odkrito in luč v sobi, stopi noter, in glej! — Júra Škurt je ležal mrtev na postelji.

V nedeljo zjutraj je šla vrsta ljudi za črno pogrnjeno trugo od gozda proti vasi, in med njimi duhovnik: pokopavali so staroga Škurta.

Miha si res postavi pozneje hišo ondi, kjer je stala prej Škurtova bajta; in živel je veselo in zadovoljno s svojo ženo mnogo let ter obdeloval polje, kjer je nekdam pasel županovo živino.

Koza in črna mačka ste ostali še pri hiši, ko že ni bilo zdavnaj Škurta več.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

7. Gda se kero dete narodi, imajo toto šego. Mati na porod prpravljena pozove si babico in kumo in ta kuma je ali bližnja sósida ali pa drüga kera prjateljica. Gdaj kuma pride v hižo sküp z babico reče: kaj se kola terejo? na kaj reče virt ali gdo drügi: je, draga babica in kuma. Dale pita kuma, zakaj mene nücate tak zarán, mogli bi prle samo po babico poslári; nič zato. Či je ali nič zato, pobérte se vsi najnúk vün 's hiže, zaj bomo mi same tri. Tak se zgodi. Či se dete skoz den narodi, nesejo ga včasih krsti; či se pa v noči te počakajo, dokič zora ne zasveti. Kuma naloži si dete, babica pa si vzeme glaž, svečo in beli robec. Glaž za to, da zmantranoj materi küpi vino, svečo pa zato, či bi gdo prti njim priša, nažge svečo, da tak nibeden človek nema moči naškoditi ditetu, kajti mislijo, da se vse, kaj lüdje mislijo od diteta prle krsta naj večkrat ispuni; zato majo pazko na to. Beli robec zato da, či gdo prti njim pride, vzeme toti robec vün za znamenje, da neđužno dete na krst nosijo. Gda grejo na krst, pazko majo tüdi, da ena al pa drüga ne gre scat, kaj či se to zgodi, to se more toto dete sploh poscavati, a zvráčiti ga edino more babica od tote nevole. Ona gda je dete že več kak sedem let staro, pozove ga k sebi zarán. Gda tam dete pride in zapita: kaj bi radi, babica? reče ona: e nič, pa vzeme v roke kohačo iz solenjače — iz piskra gé je só — pa ga prav dobro nakrišpa rekoč: nesrečna ti babica, včínila te je nesrečnega pa če te tüdi s pomočjoj vseh coprníc zvráčiti. In takó ga reši od te nevole. Stara cesta, štr.

8. Ako dojde k ženi, koja je još vu kímpetu, druga žena, koja ima svoje vreme, onda ima dete skoro na vek krastavu glavu i nigda nêma pravih lasi, z vekše strane je plešivo. Varaždin.

9. Gda se dete porodi pa ako kakva stara baba dojde prosit za dar kakov, pa ako se joj kaj ne dá, onda prosi za canjke kakve god. Onda se mora paziti da se ne dá canjek od deteta, gde je dete zavito, kajti ako se to njoj dá, onda ova baba dete obere kaj postane čisto suho, tak da se vu njem vidi drob i onda mora dete vumreti. To se ne dá zvraciti i takov beteg trpi po poldrugo lëto. Varaždin.

10. Gda žena krstu nese dete, ne sme iti scat predi, dokič domó ne pride, drugač se dete poščiva. Sveta Ana, štr.

11. Kum mora dëti svojemu zecu, gda se okrsti, pod glavu nekaj penez, kuliko je premoguči. Zamladinec.

12. Gda što zibku zible a ni nutri deteta, onda dete nemre spati. Varaždin.

13. Onda dete nemre spati, ako što dojde v hižu pa se samo malo sede a mahom stane pa ide pa za kvaku od vrat drži i se tak spomina. On detetu san odnese. Varaždin.

14. Ako što hoče, da mu dete jako spi, mora v zibku metnuti lupinu od šipka, ali pa mora dete z makom nakaditi. Varaždin.

15. Deci ne je smëti novte rezati predi, dok nëso lëto dan stari, kajti ne bi mogli dugo govoriti. Ludbreg.

16. Ako dëte na zube opane, onda dugo živi, ako pak na hrbit, onda se dugo ne hrani, pak mužka glava ne sme on čeli dën onud prejti, ar ako bi prešiu, onda bi za sedim dnevi hmreu. Nedjeljanci.

17. Ako mati pred malim detetom skrivilje jesti, onda je ono dete lakovno i gladovno. Varaždin.

18. Za mraka ne sme se iti k detetu, nego mora iti predi k ognju, drugač bi detetu jako škodilo. Var. Toplice.

19. Na večer ne je smeti drugemu kvas posuditi, kajti škodi pri mali deci. Ludbreg.

20. Ognja ne je smeti od hiže nositi, onda deca ne mreju spati. Ludbreg. (Konec prih.)

Književni obzor.

Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. V. leto, v Ljubljani 1867 8^o 67. str. — Oznanil prof. dr. Krek. — Jako dobro pisana knjiga je, o ktorej hočemo nekoliko besedic spregovoriti, nekaj da opomnimo vzlasti naše dijake, za ktere je posebno odmenjena, na-njo, nekaj da na kratko tudi povemo, v kterih tčkah se z g. pisateljem čisto ne vjemamo. Komur so se prikupili vže prvi štirje zvezki, kjer so obravnavane bolj suhoparne etymologične in slovniške stvari, ta bode V. letnik tem rajše prebiral, ker nas pisa-

telj tú vodi po potih, kateri nas opominjajo naše slovstvene nekdanjosti, omike naših prededov in kar je s tem v zvezi, našega prejšnjega pisma in jezika. Jezik je živo znamenje, ki nas loči od drugih živih stvari, znamenje, katero stoji na prvem mestu tam, kjer se povprašuje: od kod je posamesni človek in od kod celi národi? Vprašanje, kako so nastali jeziki je ravno tako imenitno kakor težko in da-si so možjé globoke učenosti in nenavadnega duha se pečali s to uganjko, vendar ne moremo reči, da bi vže bili določili kaj stalnega, na vse strani skozi in skozi neovržljivega. Da so se v Babelu zmedli ljudém jeziki, to je nam vsem znano in tudi „jezičnik“ nam pripoveduje, da od tod raznojezičnost; manj znano pa je, da ne smemo govoriti o enem prvotnem jeziku, ampak o prvotnih jezikih in so vzlasti tega mnenja tisti jezikoznanci, ki se preiskovaje drzé natoroznanske metode in sploh jezikoznanstvo prištevajo natoroznanskim vednostim (M. Müller, B. Schleicher), nasproti onim, ki jo stavijo med zgodovinske (J. Grimm, H. Steinthal in množica drugih). Sicer tá stvar sega vže v anthropologijo, kajti jezikoznanstvo je empiričina učenost in o takej veljá, da ima predmet vže pred seboj. Da bi bili prirasli vsi jeziki iz enega prvotnega ter se razrasli po tém mnogotero, kakor veje in vejice na drevesu (str. 2) strogo jezikoznanje dnes več ne verjame, ker so dokazi za to mnenje jako pomenljivi in tehtni. Le-ti prvotni jeziki so bili prvlje po obliki čisto prosti. Jezik še ni imél te raznovrstnosti glasov, oblik in vzlasti ne sostav, kakor pozneje, ko so se jela debla cepiti in so vejam dorasle vejice. Kaj lepo popisuje J. Grimm jezik v tem stanu v razpravi „über den ursprung der sprache“ in ne morem si kaj, da ne bi opomnil na tó tukaj ž njegovo lastno besedo: „ihr (der sprache) auftreten ist einfach, kunstlos, voll leben, wie das blut im jugendlichen leib raschen umlauf hat, alle wörter sind kurz, einsilbig, fast nur mit kurzen vokalen und einfachen konsonanten gebildet; der wortvorrath drängt sich schnell und dicht, wie halme des grasses, alle begriffe gehen hervor aus sinnlicher ungetrübter anschauung, die selbst schon ein gedanke war, der nach allen seiten hin leichte und neue gedanken entsteigen. die verhältnisse der wörter und vorstellungen sind naiv und frisch, aber ungeschmückt, durch nachfolgende, noch unangereichte wörter ausgedrückt. mit jedem schritte, den sie thut, entfaltet die geschwätzige sprache Fülle und Befähigung; aber sie wirkt im ganzen ohne mass und einklang. ihre gedanken haben nichts bleibendes, stätiges; darum stiftet diese früheste sprache noch keine denkmale des Geistes und verhält, wie das glückliche leben jener ältesten menschen, ohne spur in der geschichte.“ — Na več prvotnih jezikov kaže cela narav nam do sedaj znanih jezikov, ker tako različni so si med seboj, da je bilo treba razrediti je v tri rede, ki nimajo znamenj, ki bi kazala, da so iz enega in istega vira. Temelj tej razredbi je položil W. von Humboldt v znamenitem delu: „die verschiedenheit des menschlichen sprachbaues. Berlin 1836“, in tú je povzeti čvetero redov. Za njim so natenčnije to preiskovali Cott, Schleicher, M. Müller, Steinthal

in ter zdaj obče velja, da moramo vse jezike ločiti v tri rede: α) v enosložni ali korenski β) prilepni (agglutinatívni) in γ) pregibni. Razun semiških jezikov spadajo k poslednjemu redu tudi tisti, ktere svet pozna po raznih imenih: indoevropski, indogermanski, ariški, sanskritski, kar dokazuje, da učeni možje tudi tu niso enacih misli, kakor tudi v znamenovanji nove slovniške učenosti, kteri eno primerjavno jezikoznanstvo (vergleichende sprachforschung, sprachvergleichung) drugi, vzlasti Francozje glottiko, spet drugi fonologijo, glossologijo imenujejo, kar marsikaj napravlja zmešnjav. Najbolj nepristrano bi se dali uni jeziki imenovati indoevropski ali ariški. Prvo ime je posebno priljubljeno in pri nas skozi znano, manj drugo, s kterim so se pečali Benfey, E. Burnouf, Pictet in zadnjič M. Müller (Vorlesungen über die wissenschaft der sprache I^o str. 204), ki árja (z. airja) postavlja = žlahten, kar je prvotno merilo na ves národ. Etymologično nas pelje beseda na orača in se strinja z našim orati, litv. arti, lat. arare. Znabiti se je, meni Müller, ta rod zató tako imenoval, da bi se ločil turanskih narodov. Sad tega imena je ta umni jezikoznanec na tenko dokazal tudi v Evropi in ne bode napak, ako imenujemo celo deblo poleg indoevropske krače ariško. Razdelitev tega debbla je znana, da-si ravno bi bila v „jezičniku“ želeti večá natenčnost. Pomota pa je, da je staroperziški jezik in zenda isto (str. 3); prvi jezik je zahodno —, zadnji (tudi starobaktriški imenovan) pa zahodno — iranski in se jako razločujeta. Bolj ali manj so si le-ti ariški jeziki v rodu in slovansčini se v tem strinja najbolj z letiščino in litvanščino in po tem po Grimmovem mnenji (geschichte der deutschen sprache — vorrede) z germanskim razredom. Za prednost sanskrita v tej reči bo težko kaj (str. 3). Z iransko betvo v bližnjo sorodnost je deval slovansčino nekđaj A. Kuhn (indische studien. Berlin 1851 pg. 323) in A. Pictet (les origines indo — evropéenes ou les Aryas primitifs, essai de paleontologie linguistique. I. Paris 1859; II. ibid 1863) je to mnenje zopet poprijel in če se zeló ne motim, drži se ga tudi znani ruski prof. Kossovič. Določno se sploh o tém ne more govoriti, ker adhuc sub iudice lis est. Nekako na slabih nogah stoji stavek, da se o staroslovanskem jeziku govoriti ne dá, ker ga knjižno dokazati ne moremo (st. 5). Po tej argumentaciji bi se tudi ne smelo govoriti o prvotnem indoevropskem ali ariškem jeziku, kar bi ne bilo prav. Tega ne bode nihče ugovarjal, da se ne bi bili razvili vsi ariški jeziki iz enega prvotnega, kterega celo nekteri systematično obravnavati skušajo, kakor n. pr. Schleicher, ki v svojej knjigi „compendium der vergleichenden grammatik der indog. sprachen“ na ta temelj zida. Da-si ne potrjujemo tega početja, ker nam manjka za presojo posamesnih oblik potrebni regulativ, vendar toliko tudi najstrože jezikoznanje mora pripoznati, da se je treba tú držati mnenja o istinitosti enega prvotnega ariškega jezika, ta jezik je po Schleicherji (beiträge zur vergl. sprachforschung I.) ravno tako prvotni grški, kakor germanski, slovanski i. t. d., ker strinja bitja vseh teh jezikov v sebi. Po sorodnosti precej na tenko vemo, kako so se potem

jeziki ločili in iz tega se kaže, da je na drugej stopinji slovanščina še v zvezi z litvanskimi in germanskimi jeziki in po ločitvi od zadnjih je tretja doba tista, ko ste si še zvezani litvanščina in slovanščina in na tó je nastopil čas, ko smemo govoriti o samem slovanškem jeziku, ki je poznejšim prvotni. Se le potem so se jele veje cepiti in je n. pr. staroslovenščina tista betev, iz ktere ste se izcimili novoslovenščina in novobulgarščina. Kam bi tudi prišli, ki bi uni stavek obveljal? Pomislimo le, da so na tem prvotnem jeziku zidane lepe izpeljave o kulturi ariških ljudstev, predno so se radelila v samostojne rodove, in kar so v tej zadevi pisali Pictet, Kuhn, M. Müller in drugi, ostalo bode za vse čase lep plod vzajemnega jezikoznanstva. Na enakem temelju je, gledé na poznejo razcepitev, osnoval tudi Vocel svojo poznato razpravo, katero je Slovencem prof. Majciger poslovenil. — Le tega ne moremo povedati, kdaj so se naši pradedi ločili in vtemeljili samostojne rodove; toliko pa je gotovo, da je v 4. stol. po Kr. vže bila razdelitev končana, in da tedaj ima slovanska lipa vže dorasle veje t. j., da mora jezikoznanec govoriti o slovanskih jeziki. (Konec prih.)

Polski časopisi. Število polskih časnikov se je z novim letom zopet nekoliko razmnožilo; šteje se jih 11 političnih: Czas, Gazeta narodowa, Dziennik lwowski, Gazeta Torunska, Dziennik poznanski, Nowiny ze świata, Gazeta warszawska, Gazeta Codzienna, Kuryer warszawsky in Nowiny; 6 ilustrovanih: Tygodnik illustrowany, Klasy, Kołko domowe, Strzecha, Tygodnik lwowsky in Przyjacieli domowy; 7 zabavnih in literarnih: Dziennik literacki, Kalina, Przegląd Polski, Gwiazdka cieszynska, Opekun domowy, Dzwonek in Opiekun polskich dzieci; in 9 drugih za razne zadeve: Dziennik rolniczy, Szkola, Piast, Ziemanin i t. d.

Književna novina. Po dolgej suhoti nam je priklila na polji slovenske poezije prav mična cvetica pod naslovom „Mazepa Jovan, hetman ukrajnski dobe Petra Velikega“, ki jo je zložil po Byronovej istega imena naš sloveči Jovan Koseski in ktera je ravno kar kot doklada „Novic“ zagledala beli dan. Drugokrat več o njej. — Pod naslovom „Razlike pjesme“ je prišel na svitlo IV. del Stanko Vrazovih del, katerih izdavo je ilirska matica v Zagrebu prevzela. Škoda, da je poslednja leta njena delavnost močno opešala! „Dragoljub“, ki oglašá to prekrasno opravljeno delo, pristavilo je navestilu sledeče resnične besede: „Sad bi trebalo, da pomisli (matica) na hrvatski puk i kamate od svojih glavnic da upotrebljava za izdavanje ili nagradjivanje diela za puk; bez pučke izobraženosti neće naša knjiga ni za korak napried.“ Književnost, ki nima trdnega stala v narodu, nikdar ne obrodi za zelenega sadú; naj bi resnico teh besed spoznali tudi bratje Hrvatje in si kmalo utemeljili milo posestrimo našej družbi sv. Mohora! — V Beču je zagledalo beli dan za ves slovanski narod preimenitno delo „Západní Slované v pravěku čili razbor kritický, že Slované v Germanii a Illyrii bydléji od doby pred-

historické“ z mapo Germanije in Ilirije v 2. stoletji po Kristusu. Spisal je to delo učeni prof. A. Šembera na Dunaji. V prvem razdelu govori o Slovanih v Germaniji, v drugem o Slovanih v Iliriji in dokazuje, da so bili zgodovinski Svevi v Germaniji in Kelti v Iliriji Slovanje. Knjiga šteje XXIV + 380 strani in velja 3 gld. 50 novč. — Od tega istega pisatelja je ravno kar prišel na svitlo I. zvezek „Dějin řeči a literatury české“ v 3. predelanem natisu; 2. in 3. zvezek te izvrstne zgodovine česke literature izide še tekoče polletje. Prvi zvezek šteje 192 strani in velja 1 gld. 20 novč. Kdor si omenjenih knjig želi, naj se obrne na Dunaj do g. pisatelja: Alsergrund, Berggasse Nr. 20. — Blizo najimenitniše delo, kar jih je v poslednjih letih na slovanskem jezikoslovnem polji na svitlo prišlo, je ravno dovršeni veliki „Slovník živega ruskega jezika“ od V. J. Dala, kterega izdelavi je bil skoraj vse življenje posvetil. Ta slovník obsega 70000 novih ruskih besed, kterih še ni v nobenem drugem slovarji, celó v akademickem ne, ki ima okoli 114000 besed. Učeni pisatelj je prejel za svoje delo Lomonosovo ceno; na svitlo je prišlo s podporo moskovskega vseučilišča, in car sam je dodal, kar je bilo treba v denarjih, da se je moglo velikansko delo dovršiti. — Znani prijatelj narodnih umotvorov in vredni pomagovalec rajnega Vuka g. Vrčević je poslal srbskemu učenemu društvu za izdavo svoje zbirke národnih pesem in pripovedek. Obsegajo 160 narodnih pripovednih pesem, dve knjigi narodnih pripovedek vsake vrste in 99 raznih iger národnih.

Besednik.

Iz Celovca 23. januarja. Dne 22. januarja je imel odbor družbe sv. Mohora svojo 12. sejo; važnejši pomenki in sklepi so v posnetku ti-le:

1. Sporočalo se je najprej o raznih rokopisih; darilo pa se ni moglo nobenemu spisu prisoditi. Povesti „Danilo“ in „Kmečkega cesarja sin“ ste prekratki; vrh tega je prva premalo mikalna ter v besedi in v oblikah predelave potrebna; druga se natisne v družbinih bukvah. Beseda v „Ummem sadjerejcu“ je premalo domača in se mora pred natisom še na vse strani olikati; v ta namen se pošlje g. pisatelju nazaj; „Kratkočasni in podučni pogovori o sadjereji“ so pisani v prav gladkej, čistej slovenščini; darilo se jim vendar ni moglo prisoditi, ker v obče ne obsegajo več ko lanska „Sadjereja v pogovorih“ in jim še manjka lahko pregledne razredbe; s časom se vendar spravijo na svitlo, če je g. pisatelj družbi prepusti. Povest „Hanani“ se mora pred natisom še vsa predelati; beseda je še zeló okorna, v mnogem oziru neslovenska. Povest „Božidar“ sploh ni slaba; toda jej še manjka tiste živahnosti v pripovedovanji, ki delo bralcu na prvi mah prikupi. Želeti bi bilo, da pisatelj svoje delo

pred natisom še sem ter tje predela. Didaktična pesem „Božja pot“ je v tej obliki prostemu ljudstvu premalo umevna; vrh tega manjka verzom še mnoge olike. „Potovanje v Palestino“ se zdi odboru v obliki dnevnika manj prikladno za prosto ljudstvo; rada bi je pa družba izdala, ko bi je g. pisatelj tako predelati blagovolil, da bi se v njem bolj obširno sveta mesta in njih zgodovina popisovala, nego posamezni dogodki pisateljevega pota. V natis se prevzeme II. del „Prilik očeta Bonaventure“ in pa prelepa povest „Perpetua“ v g. Lézarjevem prevodu.

2. G. I. Godec, kirurg v tržaški bolnici, ponuja družbi obširno „sadjerejo“ in g. kpl. Fr. Jančar „Gospodarsko berilo“. Za zdaj družba „Sadjereje“ ne more izdati; naj jo g. pisatelj vendar pošlje na ogled. Kar se tiče „gospodarskega berila“, prevzela je bo družba prav rada, če bo pisano prav po domače in v gladkej lehkoumevnej besedi.

3. Po tajnikovem nasvetu se imajo razpisati do meseca decembra t. l. sledeča darila: a) 150 gld. za najlepšo izvirno npravno-podučno povest, kakor lani; ako pa darila vredne izvirne povesti ne bo, 100 gld. za najboljši prevod kake povesti — v obsegu vsaj 5 tiskanih pol; b) 120 gld. za najboljšo gospodarsko delo (razun sadjereje) v v tem istem obsegu, c) 100 gold. za štiri krajše npravno-podučne izvirne pripovedi, vsakej po 25 gld. in d) 100 gld. za štiri krajše gospodarske ali druge podučne spise, ki naj bodo, kakor krajše pripovedi, blizo $\frac{2}{3}$ ali 1 tiskane pole obširni.

4. Bral in potrdil se je načrt novega opravljenega reda, ki ga je napravil družbin tajnik, da zadobi z letom 1869 veljavo, ako mu pritrdi čezpolovičnica vseh živih dosmrtnih družnikov. V glavnih rečéh je ostal novi opravljeni red prejšnemu skoraj enak; važnejše preuredbe vendar so te-le: a) Da družba sl. pisatelje k večej delavnosti obudi in si leže pridobi dobrih rokopisov, plačevala bode, dokler ima več ko 2000 in manj ko 6000 udov, izvirne spise sploh z 20, proste predelave znanih predmetov s 15 in prevode z 12 gld. ako so pisani v čistej pravilnej besedi; ako jim je pa pred natisom še poprave in olike potreba, dobé pri vsakej poli 2 — 4 gld. manj poleg potrebnih popravkov. To plačilo bo poskočilo pri 6000 — 8000 udih za 5 in pri 8000 — 10000 za 10 gld. pri vsakej poli. Po tem takem se bode plačevala pola izvirnih spisov po 25 do 30 gld. b) Če se pokaže konec družbinega leta kak ostanek v denarjih, obračal se bode navadno v podporo šolskim bukvam in drugim slovenskemu narodu koristnim delom. d) Ali se sme družba sv. Mohora kedaj razvezati in kaj se ima tedaj z družbinim premoženjem zgoditi, o tem v prihodnje ne bo mogel odbor sam z družbinim zavetnikom določevati, ampak bode v svojej razsoji odvisen od dovoljenja dveh tretjin vseh živih dosmrtnih družnikov.

(Karol Szajnocha †). Sloveči polski zgodbopisec K. Szajnocha je umrl 10. prosinca v Lvovu po večletnej bolehnosti v 50. letu svoje starosti; izgubila je Polska v njem svojega najimennitnejega zgodovinarja. Rodil se je l. 1818 v samoborskem okraji v Galiciji,

kjer je bil njegov oče zasoben uradnik. Obdeloval je rajni tudi polje lepoznanško v vezanej in nevezanej besedi; pozneje pa je vse svoje moči posvetil zgodovini in spisal neumrljiva dela; Boleslav Chrobry, Jadwiga i Jagielo, Szkice historyczne itd. V poslednjih letih je bil slep in njegova žena mu je šla vedno ljubeznivo na roko, da mu je predčitala ali, kar jej je narekoval, zapisovala.

* Kakor je preračunal „Novi Pozor“, potrošil je sloveči mecen jugoslovanske vede in umetnosti, vladika J. J. Strossmajer v Dijakovem, doslej za cerkvene, znanstvene in druge dobrodelne namene nenavadno veliki znesek 654.050 gld. Teh denarjev je daroval za vedo in umetnost za jugoslovansko akademijo 78.200 gld., za jugoslovansko vseučilišče v Zagrebu 57.000 gld., učiteljem dijakovske vladikovine v podporo 11000 gld., za odgojo mladih Bolgarov v zagrebških šolah 9000 gld., za gimnazijo v Oseku 5000 gld., za uboge učence na gimnaziji oseške 1000 gld., reške 1000 gld., varaždinske 1000 gld., vinkovske 1000 gld., senjske 1000 gld.; za matico dalmatinsko 1000 gld., slovensko 1000 gld., slovaško 1000 gld. i. t. d.

Prošnja Glasnikovim prejemnikom. Čestite gg. domorodce, katerim smo poslali I. ali tudi II. letašnji list na ogled, lepo prosimo, da nam blagovoljno vrnejo prejete iztise, ako jih ni blaga volja stopiti v kolo Glasnikovih podpornikov. Ker Glasnik nima od nikod druge podpore, obračamo se s ponižno prošnjo do vseh Glasnikovih naročnikov, naj nam naročnino za tekoče polletje blagovoljno pošljejo vsaj do konca tekočega mesca, da moremo tudi mi svoje dolžnosti v redu opravljati.

Imenik č. gg. naročnikov. Za celo leto so dalje plačali: 27. mil. g. Stefan Moyses, biskup v Banskej Bistrici; 28. Fr. Bradaška, kr. gimn. prof. v Zagrebu; 29. M. Mesič, kr. prof. na pravosl. akademiji v Zagrebu; 30. A. Wolf, župn. pri sv. Petru; 31. J. Šolar, c. k. gimn. prof. v Ljubljani; 32. A. Notar, kpl. v Truškah; 33. sl. čitalnica v Trstu; 34. M. Holiber, župn. v Vetrinju; 35. B. Gradčnik, župn. v Bilčovski; 36. S. Robič, kpl. v Borovnici; 37. J. Modec, kpl. na Prihovi; 38. B. Raičev, kpl. pri sv. Barbari; 39. A. Potočnik, župn. v Planini; 40. Baz. Dolinar, klerik na Kostanjevici; 41. Dr. J. Strbenec, kpl. v Ljubljani; 42. baron A. Cois, grajščak v Ljubljani; 43. Šk. Ličan, trgovec v il. Bistrici; 44. sl. čitalnica v il. Bistrici; 45. G. Spenger, kpl. v Trbovljah; 46. Fr. Smrekar, kpl. v Libušini; 47. sl. čitalnica v Celji; 48. L. Urbanija, kpl. na Krki; 49. L. Svetec mag. komisar v Ljubljani; 50. J. Lopič, kpl. v Angeru; 51. Fr. Rup, kpl. v Tinjah; 52. Pr. Jan, kpl. v Polšniku; 53. sl. čitalnica v Ljubljani. (Dalje prih.)

Listnica. G. J. P. v K. Hvala!; g. D. H. v Z. Prosimo večkrat; g. J. K. v L. Prihodnjic; g. Fr. Vr. v Č in g. L. Str. u I. Bilo je plačano samo za pol leta; g. dru J. V. v sl. B. Cvetje plačano; za g. ml. L. St. v L. nam ni došla nobena naročnina; g. T. Z. v L. Do novega šolskega leta; g. S. Ž. v V. in g. M. P. v T. Jako drago nam bode; g. J. O. na D. Hvala; šahove slike kmalo dojdejo; omenjenih reči prosimo; g. V. K. v K. „Dragoljub“ v Zagrebu; g. F. H. v L. Pisava razodeva že lepo spretnost; po snovi prebolna; g. L. B. v C. Le tako napredujte; ta Glasniku po snovi manj primerna; g. A. Ž. v K. Ni mogoče, ker nimamo nobenega iztisa; g. J. Z. v T. Prejeli in oddali; g. T. v G. Če bo mogoče malo popravljena; g. M. F. v G. Godi se; le pošljite.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič v Celovcu, tiska pa J. Blaznik v Ljubljani.